

"К" інфармуе

Узнагароды, званні

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка 24 лістапада падпісаў указ № 427, згодна з якім дзяржаўных узнагарод удасноены шматлікія работнікі розных сфер дзейнасці, у тым ліку — культуры і мастацтва.

Так, згодна з Указам, мастак-жывапісец, член Беларускага саюза мастакоў Аляксандр Салаўёў і галоўны рэжысёр, генеральны прадзюсар ТАА "Профіартвідэан", народны артыст Беларусі Аляксандр Ціхановіч уганараваны ордэнам Францыска Скарыны. Член Саюза пісьменнікаў Беларусі Наталля Голубева, канцэртны спявак, старшы выкладчык кафедры мастацкай творчасці і прадзюсарства Інстытута

сучасных ведаў імя А.М. Шырокава Петр Ялфімаў і балетмайстар-пастаноўчык Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Аляксандра Ціхамірава атрымалі Медаль Францыска Скарыны.

Указам таксама прысвоены ганаровыя званні. Артысту-вакалісту — вядучаму майстру сцэны Вялікага тэатра Настасі Масквіной прысвоена ганаровае званне "Народны артыст Беларусі". Званне ж заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь прысвоена артысту-вакалісту (салісту) — вядучаму майстру сцэны гэтага тэатра Андрэю Валенцію і артысту драмы, вядучаму майстру сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Віктару Дашкевічу.

25 сталіц у Мінску

22 снежня ў сталічнай мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрыецца міжнародная выстава сучаснага жывапісу "Ад Лісабона да Уладзівастока праз Мінск". У ёй возьмуць удзел мастакі, у асноўным, са сталіц 25 краін (не выключана, што лічба павялічыцца), якія знаходзяцца ў Еўропе або непасрэдна з ёй мяжуюць і задзейнічаны ў еўрапейскія культурныя працэсы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Ідэя выставы належыць беларускаму Паслу ў Францыі (па сумяшчальніцтву ў Іспаніі, Партугаліі, і ў ІНЕСКО) Паўлу Латушку ды мастаку Віктару Альшэўскаму. Зыходна планавалася, што гэта будзе сумесная выстава беларускіх мастакоў і іх калег з краін, дзе спадар Латушка акрэдытаваны, мае сувязі ў творчых асродках і арыентуецца ў культурнай сітуацыі. Потым прышлі да высновы, што кола ўдзельнікаў варта пашырыць, а да рэалізацыі праекта далучыць нашы дыпламатычныя прадстаўніцтвы ў іншых краінах. Ініцыятыва была падтрымана кіраўніцтвам UNESCO ў асобе Генеральнага дырэктара Ірыны Бокавай. Выстава праходзіць пад патранатам міжнароднай арганізацыі.

Паводле якіх крытэрыяў рабіўся адбор аўтараў і іхніх твораў для будучай экспазіцыі? Ці паедзе выстава з Мінска па іншых сталіцах? Па словах Латушкі і Альшэўскага, у адборы, безумоўна, прысутнічаў суб'ектыўны чынік, але ўсё ж такі кіраваліся

памкненнем як мага больш шырока прадставіць глядачам канцэптуальны і стыльвы абшар еўрапейскага жывапісу. Усе творцы ў сваіх краінах асобы вядомыя, ды і за мяжой яны глядачам не чужыя, таму якасць, так бы мовіць, гарантаваная. Але паўставалі пытанні, абмяркоўваць якія арганізатары не былі ўпаўнаважаныя: у прыватнасці — страхаванне твораў мастацтва і мытныя працэдуры. У выніку, удзел у праекце бяруць толькі тыя аўтары, якія пагадзіліся, каб іх карціны трапілі ў Беларусь на дыпламатычным транспарце. Дарэчы, гэта акалічнасць вызначыла і памер твораў. Цалкам верагодна, што пасля Мінска выставу пабачыць Масквічы. Магчыма, жыхары Санкт-Пецярбурга і Уладзівастока (адзіныя несталічныя гарады ў праекце). Ёсць запыты на гэту імпрэзу з Лісабона, Астаны і Варшавы.

Арганізатары казалі пра партнёраў і спонсараў культурных праектаў, дзякуючы якім Беларусь інтэгруецца ў сусветную культурную ж прастору. Прынамсі, без дапамогі недзяржаўнага капіталу, без бізнесменаў немагчымы былі б паказы нашага мастацтва ў Венецыі і Парыжы. Зрэшты, і гэта выстава робіцца без прыцягнення сродкаў бюджэту. Пры гэтым адзначылі прамоўцы як ненармальную з'яву тое, што СМІ часта не згадваюць імёны рупліўцаў, бо ў крывісны час укладанні ў такую рызыкоўную і не хуткую на дывідэндны сферу як мастацтва — гэта, як казаў з іншай нагоды адзін кінаперсанаж, "канешне ж, не падзвіг, але нешта геарайнае ў гэтым ёсць".

Аптымізацыя сеткі ўстаноў культуры, пра што ўжо неаднаразова згадвалася ў "К", узнімае не толькі сацыяльныя, а і гаспадарчыя пытанні. Бо вядома, што калі падобныя будынкі пустыюць, дык утрымліваць іх на сваім балансе аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкамаў папросту немэтазгодна. Таму і з'яўляюцца час ад часу цікавыя прапановы пра продаж такіх аб'ектаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Жыллё ў... клубе: набыць за 21 рубель

Вось, скажам, зусім нядаўна ў інтэрнэце з'явілася інфармацыя пра тое, што ў Пінскім раёне Брэскай вобласці на аўкцыён выстаўлены будынкі ажно сямі сельскіх клубаў. Прычым набыць гэтыя былыя ўстановы сферы культуры можна па цане ў адну базавую велічыню (гэта, нагадаю, на сёння 21 рубель). Як даведлася "К", прадзюсам з'яўляецца аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама. Па словах яго кіраўніка Людмілы Галавач, прадаюцца як драўляныя пабудовы, так і будынкі з цэглы. Самы стары будынак датаваны канцом 1950-х, самы "малады" — 1987 годам. Пакуль прапановай пінчан ніхто не зацікавіўся, хоць адваротныя прыклады, па словах Людмілы Галавач, ужо ёсць: напрыклад, не так даўно ў раёне быў набыты іншы выстаўлены на аўкцыён клуб, дзе прыватнікам заплававана правядзенне ўрачыстых мерапрыемстваў.

Увогуле, згодна з данымі фонду "Брэстбальмаёмасць", аб'екты культуры з розных раёнаў Брэстчыны сёння даволі часта прадаюцца на аўкцыёнах. Напрыклад, у канцы жніўня прыватнікам за 22 рублі быў набыты будынак клуба-бібліятэкі ў аграгарадку Малкавічы Ганцавіцкага раёна, а 13 верасня — будынак сельскага клуба ў вёсцы Здзітава Жабінкаўскага раёна.

— Продаж аб'ектаў за адну базавую — даволі распаўсюджаная практыка, якая

"Лічбавы" падыход

Будынкі былых вясковых устаноў культуры ў розных раёнах Беларусі, выстаўлены на продаж па цане ў адну базавую велічыню.

дамок, дзе раней балявала на дыскатках моладзь ці чыталіся кнігі і газеты. І хоць гэта будучь не "царскія" палаты, але для тых, хто жадае займець сабе лецішча непдалёк ад горада — цалкам прыдатны варыянт.

Таму часам падобныя аб'екты карыстаюцца павышаным попытам, асабліва там, дзе да райцэнтра, што называецца, рукой падаць. Напрыклад, як паведамілі "К" у адзеле ІРКСМ Светлагорскага райвыканкама, будынак сельскага клуба ў вёсцы Карповічы, выстаўлены на продаж у верасні бягучага года, быў днямі прададзены прадпрымальніку за адну базавую велічыню. Іншыя аб'екты — будынак былога дома народнай творчасці ў вёсцы Медзьедаў і сельскага клуба ў вёсцы Шупейкі — можна будзе набыць на аўкцыёне, які мяркуюць здзіць у сярэдзіне снежня.

Увага! Аб'явы*

Дзяржаўная ўстанова адукацыі "Інстытут культуры Беларусі"

аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасадаў кафедры культуралогіі і псіхалага-педагагічных дысцыплін:

загадчык кафедры — 1 штатная адзінка;
прафесар — 1 штатная адзінка.

Тэрмін падачы заяў на конкурс — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.

Даведка па тэл.: 369-78-99

Дворец Рэспублікі

об'яўляе конкурс на замяшчэнне вакантных должностей в Заслуженный коллектив Республики Беларусь Президентский оркестр Республики Беларусь

артист эстрадно-симфонического оркестра:

флейта — 1 ставка;
гобой — 1 ставка;
саксофон (тенор, сопрано) — 1 ставка;
тромбон — 1 ставка;
ударные инструменты — 1 ставка;
клавишные инструменты — 1 ставка;
скрипка — 2 ставки;
альт — 0,5 ставки (на время декретного отпуска);
виолончель — 3,5 ставки;
контрабас — 1 ставка.

Срок подачи заявок и документов — до 23 декабря 2016 года, по адресу: 220030, г. Минск, Октябрьская пл., 1-1.

К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утверждённой Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 № 3.

Для резюме: факс — 229-90-04, e-mail: dirork@yandex.ru.

Дополнительная информация по телефонам: 229-90-08, 229-90-04.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТДНЕНВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАУ. Адказны сакратар: Юрый КАРПЕНКА;
рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН;
аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМА,
Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнт — Вольга РОПАТ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выдання "Культура і мастацтва", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2016. Наклад 3 910. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісанна ў друку 02.12.2016 у 20.00. Замова 4839. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 023301/06 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

IV Рэспубліканскі конкурс “Нацыянальная тэатральная прэмія” завершаны. Узнагароды ўручаны. Удзельнікі (хто ўшанаваны, а хто і пакрыўджаны) раз’ехаліся-разышліся па сваіх гарадах і калектывах. Што засталося — успаміны? Не толькі. Найперш — аналітычны агляд таго, якія вектары руху былі ў выніку зададзены. Бо менавіта ў гэтым галоўнае прызначэнне любога творчага конкурсу: не толькі падтрымаць лепшых (у тым ліку, матэрыяльна), але і паказаць праз іх астатнім, што менавіта лічыцца ў мастацтве прыярытэтным, у якім кірунку трэба ісці далей.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Два гады і адзін тыдзень

Пра стандарты

Любы конкурс пачынаецца з адбору ўдзельнікаў. У адрозненні ад мінулых гадоў, сярод кандыдатаў на цяперашнюю прэмію сапраўды не было выпадковых, так званых “не конкурсных” спектакляў. У кожнай з абраных прац была свая разыначка, нейкая мастацкая адметнасць, а не проста разлік на касавасць, здольную перамагчы ўсё астатняе, уключаючы добры густ і прафесійны ўзровень.

Праўда, кожная з адборачных камісій (а яны былі асобныя ў розных намінацыях — гэтак жа, як пазней і журы) прытрымлівалася сваіх крытэрыяў. Самым, бадай, строгім аказаўся падыход да спектакляў для дзяцей. На прэс-канферэнцыі, што папярэднічала конкурсным паказам, старшыня журы гэтай групы Алена Турава нават узняла пытанне, чаму тут апынуліся ўсяго тры спектаклі, прычым усе — тэатраў лялек. Як на мой погляд, дык і сапраўды — тут павінна была быць яшчэ опера “Доктар Айбаліт” беларускага кампазітара Марыны Марозавай, з юначым задорам увасоблена пенарэжысёрам Міхаілам Панджавідзе. Але можна зразумець тэатральную грамадскасць, якая дружна прагаласавала “супраць” яшчэ на этапе адбору: Вялікі тэатр і без таго мае дзве, можна сказаць, свае “ўласныя” намінацыі — оперу і балет, дзе не канкуруе ні з кім іншым. Аднак, можна зразумець і членаў музычнай камісіі, якія не ўпершыню пакідаюць спіс, пададзены Вялікім і Музычным тэатрамі, без змяненняў: раптам выкрэсліш што-небудзь, дык “курс” і ўвогуле пройдзе на безальтэрнатыўнай аснове. Так, дарэчы, ужо было, калі той жа Вялікі тэатр прытрымліваўся і дагэтуль адлюстраванага ў Палажэнні пункту,

што “ад аднаго прафесійнага тэатра для ўдзелу ў конкурсе вылучаецца не больш за дзве тэатральныя пастаноўкі ў адной або некалькіх намінацыях”. Сёлета на гэта не звярталі ўвагі, што выклікала дадатковыя сумневы ў бездакорнасці Палажэння. Той жа Вялікі тэатр паступіў вельмі проста, вылучыўшы на прэмію ледзь не ўсё, што было пастаўлена: маўляў, хай журы разбіраецца.

Я дзвюма рукамі “за”, каб адзначыць усімі магчымымі прэміямі найталенавітую, сусветна запатрабаваную, надзвычай працаздольную і папраўдзе выбітную (не толькі голасам, але і артыстызмам) оперную прымадону Аксану Волкаву, якая са студэнцкіх гадоў асацыюецца з “сапраўднай Кармэн”. Спявачка і сапраўды была адзначана за “найлепшую жаночую ролю ў спектаклі оперы” — за партыю Кармэн, якую даўно і паспяхова

маладым беларускім рэжысёрам Ігарам Казаковым — праўда, у іншых намінацыях. Лепшым быў прызнаны іх спектакль для дзяцей “Самы маленькі самалёт на свеце” паводле Святланы Залескай-Бень. У той жа папраўдзе “ўлётнай казцы” была адзначана і артыстка Тацяна Дзясенка, што тым Маленькім самалётам кіравала. Ну, а ў трагічным дарослым аповедзе паводле Максіма Горкага вылучылі акцёра Мікалая Сцешыца — за ролю Лукі. Быццам бы, паводле прыказкі, і авечкі ацалелі, і ваўкі не згаладалі. Тым больш, што “Фро” і папраўдзе зроблены бездакорна, з вялікай любоўю і высокім прафесіяналізмам. Толькі вось як быць з “прарывам” за межы магчымага і ўсіх ранейшых мастацкіх уяўленняў? Даўно вядома, што найбольшай дасканаласці дасягаюць у мастацтве тыя, хто завяршае пэўны эстэтычны кірунак і мае магчымасць

абaperціся на плечы папярэднікаў. Але ж не было б першапраходцаў — не было б і “класікаў жанра”. Магчыма, менавіта для такіх размежаванняў і існавала калісьці намінацыя “за найлепшую рэжысуру”? А яшчэ — “за найлепшую сцэнаграфію”, а таксама музычнае, пластычна-харэаграфічнае рашэнні. Адмова ад усіх гэтых прызоў не пойдзе на карысць.

Спектакль “На дне” ўвогуле стаўся самым нязвыклым і таму дыскусійным. Але якімі хісткімі аказаліся аргументы наконт “няправільнага фіналу”! Бо “Чайка” купалаўцаў у пастаноўцы Мікалая Пінігіна завяршылася тым жа — агульнай катастрофай, толькі замест “зачысткі тэрыторыі” — камета, ад якой ласка, такі фінал не перашкодзіў стаць “найлепшым спектаклем тэатра драмы”. Мабыць, апошняе слова намінацыі — “драма” — адразу трактавалі ў сэнсе трагедыі? А слова “лялька” — у сэнсе мілыя сэрцу “цацкі”? Тады, вядома, трагедыя ўсёй цывілізацыі куды круцейшая за трагедыю, да прыкладу, чалавечага ў чалавеку, што мы бачылі ў “Крэўцаравай санаце” з Магілёва, пастаўленай Саўлюсам Варнасам, які ўвогуле стварыў, без рабольшвання, аўтарскую тэатральную эстэтыку. На сёння “тэатр Варнаса” — з’ява, якая можа мець не толькі беларускі, але і еўрапейскі маштаб. Ці адчула тое наша грамадскасць, даведаўшыся пра вынікі прэміі? Наўрад ці, хаця фармальна спектакль “не абышлі”: пераўвасабленне ў Познышава артыста Івана Труса, які дзеля працы з рэжысёрам змяніў сталіцу на абласны цэнтр, было прызнана “найлепшай мужчынскай роляй у спектаклі тэатра драмы”.

Заканчэнне — на старонках 6.

Вяртаючыся да надрукаванага

22 лістапада адбылася сустрэча супрацоўнікаў газеты “Культура” і часопіса “Мастацтва” з дзіцячымі бібліятэкаркамі сталіцы. Што яна дала? Супрацоўнікі СМІ атрымалі жадааную крытыку, бібліятэкары выказалі свае праблемы, з надзеяй узяць іх на старонках газеты і тым самым прыцягнуць улады і грамадства да вырашэння апошніх. Але я павяду гаворку з гэтай нагоды пра тэмы, якія ўзнімаліся: пра прэстыж прафесіі, платныя паслугі і ролю рэкламы ў бібліятэчнай справе.

Ведаецца, лягчэй за ўсё сказаць: “Навошта патрэбны бібліятэкі — туды ніхто не ходзіць, а бібліятэкары штаны праседжваюць і чаі ганяюць”. І толькі бібліятэкары ды іх чытачы ведаюць, што гэта лухта і паклёп. Сучасная сталічная дзіцячая бібліятэка — гэта акіян задавальненняў, гульні, конкурсаў, ужо не кажучы пра разнастайны фонд.

Практычная дзейнасць бібліятэч краіны ўжо даўно выйшла за рамкі вузкапрафесійнай. Сёння бібліятэкар павінен спяваць, скакаць і фокусы паказваць (дасканалее веданне кніжнага фонду — неаспрэчнае патрабаванне). Але хто-ніхто пайшоў далей: і ў адным памяшканні спалучыў духоўную культуру з фізічнай — размясцілі ў бібліятэцы спартыўны трэнажор, паставілі вагі. Паслугі тыя платныя. І тут узнікае пытанне: бібліятэка імкнецца грошы зарабіць ці такім чынам прывабіць чытачоў?

Ні з першым варыянтам развіцця падзей, ні з другім не пагаджуся. Бібліятэка павінна заставацца бібліятэкай — цэнтрам культурна-адукацыйнага баўлення вольнага часу. А паесці і скінуць лішнія калорыі можна і ў іншых месцах, балазе іх зараз дастаткова.

А вось ідэя ўзяць шлюб у сценах бібліятэкі — арыгінальная. Пасля адкрыцця новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі ў маладых было модна туды наведвацца. Урачыстая цырымонія, усе прыгожа апранутыя, шчаслівыя, а навокал кнігі. На гэтым можна і грошай зарабіць, і добрую PR-акцыю зрабіць як бібліятэкі ў цэлым, так і чытанню, асобных кніг.

А што да рэкламы... Сацыяльныя сеткі ў разлік не бяру, бо сябры бібліятэчных старонак, у большасці, і ёсць чытачамі гэтых самых устаноў альбо калегі супрацоўнікаў. Урэшце, рэклама менавіта бібліятэч будзе неактуальная, пра іх існаванне і так усе ведаюць. А вось пра разнастайны фонд з рэгулярнымі паступленнямі, пра мерапрыемствы, сустрэчы, якія ладзяцца ў сценах бібліятэч, у курсе не так і шмат людзей. Большая частка грамадства ўпэўнена, што ўстановы не камплектуюцца сучаснай

літаратурай, а стэрэатып, што бібліятэкар — гэта бабуля ў вялікіх старомодных акулярах з гулькай на галаве, моцна трымаецца ў грамадстве.

Неаднойчы чула ад нашых новых чытачоў выразы нахшталт: “А мы і не ведалі, што ў бібліятэках такія добрыя кнігі”, “У вас выбар кніг большы, чым у кнігарні”, “Мы трацім грошы за тое, што тут даюць бясплатна”. Менавіта пра фонды бібліятэч павінна быць рэклама ва ўніверсальных газетах і часопісах, навестных сайтах, на білбордах горада, па радыё і тэлебачанні. (І тут хочацца сказаць словы падзякі прафесійнай прэсе, якая, на мою думку, бібліятэкі не крыўдзіць. Адно што нашу прафесійную

мі — справа процілеглая. Іх у сеціве няма, ні рэкламы на іх, ні анатацыі ці рэцэнзіі, ні здымка вокладкі. Таксама няма ў сеціве і большасці беларускіх пісьменнікаў: не хочуць яны самі сябе піярыць. Можа, спадзяюцца на працу бібліятэкараў? Гэта яшчэ адна тэма для дыскусіі: а ці павінен бібліятэкар піярыць пэўныя кнігі пэўных аўтараў? Але на мою думку, з-за адсутнасці нашых пісьменнікаў у сеціве, дарэчы, і скласа меркаванне, што па-беларуску няма нічога вартага. А гэта зусім не так. Прынамсі, у літаратуры для дзяцей.

Каля месяца таму ў нашай бібліятэцы было нестандартнае для нас мерапрыемства. Да мяне

Кнігі з топ-10 — бясплатна

Погляд спецыяліста: рэкламаваць трэба не бібліятэкі, а іх сучасныя фонды

зварнуліся з просьбай правесці нешта нахшталт лекцыі для маладых мам на тэму “Што чытаць для малых дзетак па-беларуску”. Мерапрыемства цягнулася больш за гадзіну і гэтага часу не хапіла, каб распавесці пра ўсе вартаўвагі беларускія творы. Але нярыкі вокладкі, малая колькасць малюнкаў, маленькі шрыфт не робяць такія выданні папулярнымі. І як бы тут бібліятэкар не нахвальваў кнігу, дзіця не возьме яе, бо бракуе паліграфічнай якасці. А цікавасць да беларускай кнігі і да беларускай мовы пакрысе павялічваецца...

Сёння ў маладзёжным асяродку модна размаўляць па-беларуску — гэта адзін са спосабаў вылучыцца, звярнуць на сябе ўвагу. А лепшы спосаб пашырыць слоўнікавы запас — чытаць кнігі. І тут зноў праблема: адсутнасць рэкламы беларускамоўных кніг. Новы сацыяльна-культурны праект “Movabox”, накіраваны ў выглядзе бук-кросінга на падтрымку беларускай культуры, мовы і літаратуры, — амаль што адзіны падобны праект, і той ініцыяваны прыватнай кампаніяй (зразумела, не без сваіх камерцыйна-рэкламных мэтай). Варта задумацца пісьменніцкай супольнасці.

У дзейнасці бібліятэч на сённяшні дзень праблем хапае — і прававая неабароненасць, і несумленныя чытачы, і недастатковая матэрыяльна-тэхнічная база, і ўсё тое ж малое фінансаванне. Магчыма, калісьці яны будуць вырашаны. А пакуль што мы піярым кнігі, чытанне і бібліятэкі толькі ў сваё задавальненне, бо зарплата спецыялістаў нашых устаноў — гэта яшчэ адна вялікая праблема нашай працы.

Марына ПЕТРАШКЕВІЧ, бібліятэкар

Базавая функцыя музеяў — захаванне гістарычнай аўтэнтыкі. Гэта акалічнасць вымагае ад спецыялістаў прагматычнага кансерватызму і насцярожанага стаўлення да навацый, якія могуць тую аўтэнтыку разбурыць або прадставіць у скажоным выглядзе. Скажам, шляхам уключэння яе ў чужародны кантэкст. Але ж музеі існуюць у грамадскай прасторы. І, адпаведна, разам з ёй змяняюцца. Пра сёння і перспектывы Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны наш карэспандэнт гутарыць з яго дырэктарам Дзмітрыем ШЛЯХЦІНЫМ.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Чым насычаць музей?

У экспазіцыі Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

“Канцэпцыя нязменная, экспанаты могуць быць іншымі”

— Дзе вам даводзілася працаваць, перш чым заняць пасаду дырэктара музея?

— У Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, а перад тым — у Міністэрстве культуры краіны, дзе курыраваў пытанні развіцця музейнай справы. А яшчэ раней — у культурна-асветніцкім і фондавым аддзелах Нацыянальнага гістарычнага. Таму пэўны досвед у сферы я маю, а Адміністрацыя Прэзідэнта — добрая школа кіравання.

— Пасля Нацыянальнага гістарычнага, чыя экспазіцыя ахоплівае стагоддзі, тэматыка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны не падалася вузкай?

— Нацыянальны гістарычны — гэта, як казалі ў свой час, храналагія “ад палеаліту да Галоўліту”. Тут жа — засяроджанасць на канкрэтнай падзеі. Але гэта падзея з шэрагу тых, што з’яўляюцца стрыжнявымі для разумення гісторыі цэлай эпохі. Тэматыка Музея Вялікай Айчыннай вайны падаецца вузкай, толькі калі свядома абмяжоўваць яе 1941 — 1945 гадамі. Аднак, падзея ці факт гісторыі не ўзнікаюць з нічога, як кажуць, на роўным месцы. Зараз у экспазіцыі мы закранаем тэму сацыяльна-палітычнага развіцця Еўропы ў міжваенны перыяд з 1919 года — ад падпісання Версальскай мірнай дамовы. Апошня ў значнай ступені прадвызначыла хаду падзей, якія прывялі да пачатку Другой сусветнай. Наблізіў свет да вайны і глабальны эканамічны крызіс 1920 — пачатку 1930-х гадоў. А яшчэ экспазіцыя распавядае пра пасляваенную адбудову Беларусі, калі заклаўся эканамічны падмурак нашай сённяшняй дзяржаўнай незалежнасці. І ведаецца, я не стаў бы параўноўваць Нацыянальны гістарычны музей і Музей гісторыі Вялікай Айчыннай. Двух

аднолькавых музеяў у прынцыпе быць не можа, кожны ўнікальны. Але ёсць універсальныя прынцыпы, якія працуюць паўсюль, незалежна ад музейнага профілю і тэматыкі. Так, у Нацыянальным гістарычным я працаваў у фондавым падраздзяленні, дзе на захоўванні ўсе ваенна-гістарычныя калекцыі, пачынаючы з XV стагоддзя і да нашых дзён. Тут храналагічныя межы вузейшыя. Але я пачаў, што ў Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай ёсць вялікі патэнцыял у плане фарміравання фондаў і экспазіцыі, правядзення навукова-даследчай і асветніцкай працы.

— Гісторыкі мяркуюць, што барацьба і перамога ў Вялікай Айчыннай зрабіла беларусаў паўнаважнай нацыяй. Як вам падаецца, гэта думка мусіць быць адлюстраваная ў экспазіцыі?

застанецца як ёсць. А вось прадметная насычанасць можа стаць іншай. І нашы наведвальнікі ўжо звяртаюць увагу на тое, што ў экспазіцыі адбываюцца змены. Безумоўна, праца гэта складаная, але мы маем моцнае апірышча, трывалую базу, ад якой можна адштурхоўвацца. Усё астатняе — справа развіцця.

Шчыльна ж гэтым мы зоймемся з пачатку наступнага года. Зараз у нас шмат гаспадарчых пытанняў. А ў 2017-м дойдзе рукі і да праграмы комплекснага развіцця музея. Яна мусіць ахапіць усе складнікі музейнай справы. Мы дбаем пра ідэйны змест экспазіцыі, яе інфармацыйную насычанасць і мастацкую выразнасць, пра новыя экспазіцыйныя тэхналогіі, пра стварэнне камфортнага асяроддзя для нашых наведвальнікаў ва ўсіх памяшканнях — у экспазі-

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Да падрыхтоўкі матэрыялаў спрычынілася ладная кагорта вядомых спецыялістаў у галіне архітэктуры, гісторыі, краязнаўства — і ўсё гэта, адзначым, выключна на грамадскіх пачатках.

У дакладзе прадстаўніцы “Гісторыкі” Таццяны Пятровай вялося пра ўнікальны характар гэтага ансамбля гарадской забудовы, які абумоўлены акурат яго камернасцю ды “непараднасцю”, пра тое, што яму пашанцавала ацалець амаль у цэласным выглядзе, а таксама пра знакамітых асобаў, якія жылі ў кожным з гэтых дамкоў.

Затым слова ўзяў галоўны архітэктар Мінска Павел Лучыновіч. Яго ацэнка Асмалоўкі была пазбаўлена асаблівага піетэту: маўляў, і ўнікальнасці няма, і архітэктары сям-там недапрацавалі... І наогул, нават сярод мінскіх ансамбляў грамадзянскай забудовы паваянаў пары Асмалоўка — зусім не нумар адзін па суме ўсіх крытэрыяў ацэнкі.

Цалкам можна дапусціць, што аргументы прамоўцы правамоцныя — хаця спрачацца з імі многія будуць да сіпаты. Цалкам магчыма, што ў якім-небудзь іншым горадзе (напрыклад, Празе альбо Рыме) гэты ансамбль і сапраўды назвалі б усяго толькі “састарэлым жылым масівам”, а яго замена на нешта больш сучаснае і функцыянальнае прайшла б нікім не заўважанай. У кожным разе, столькі здзіў з гэтай нагоды не ламалася б. (Хаця ў дужках мы абавязкова адзначым апошні піс сусветнай моды: павышэнне цікавасці менавіта да архітэктуры XX стагоддзя, і менавіта шараговай).

Але варта нагадаць, што мы жывем у Мінску — горадзе, дзе кожны камень, які прастаў на сваім месцы хаця б паўстагоддзя, ужо выглядае на сапраўдны цуд. Таму, як падаецца, асноўная каштоўнасць Асмалоўкі мае не аб’ектыўны, але перадусім суб’ектыўны характар. Па-першае, квартал трывала ўвайшоў у жыццё мінчан. Ён адчуваўся нават у выступленнях членаў Рады: хтосьці там жыве, хтосьці — хадзіў у госці, хтось-

ці — проста шпацыраваў... Па-другое, Асмалоўка — гэта той лапкі горада, што мае “чалавечы аблічча” і сваю непаўторную аўру. А ў Мінску, які на тры чвэрці ўяўляе з сябе суцэльны “спальнік” — дастаткова дагледжаны і адносна функцыянальны — такіх месцаў зусім вобмаль. І кожны, хто ўспрымае родны горад не толькі як утылітарную жыццёвую прастору, разумее, што такія месцы — неабходныя. Таму кожны куточак, які паспеў хоць трохі абрасці гісторыяй, выклікае ў гараджан піетэт. Ні пражанам, ні рымлянам яго, напэўна, не зразумець.

Урэшце, вельмі важны і трэці аргумент, які досыць часта гучыць з вуснаў урбаністаў: Асмалоўка цудоўна ўплятаецца ў тканку той часткі горада, дзе архітэктурнае “надвор’е” вызначаюць Вялікі тэатр і будынак Генштабу. Калі побач з імі набудуюць тыповы для нашага веку “фастфуд”, агульнае ўспрыяцце істотна пагоршыцца. Больш за тое, Асмалоўка можа набыць дадатковыя турыстычныя вартасці і як свайго кшталту бонус да той мінскай адметнасці, якая з цягам часу мае стаць сапраўды брэндавай — праспекту Незалежнасці. У кожным разе, такі пункт у праграме экскурсіі, прысвечанай савецкай архітэктуры той пары, выглядае заканамерна.

Інтэлігентны слесар

Зрэшты, аргументы “супраць” таксама вытлумачальныя. Адзін з найбольш істотных — зношанасць саміх будынкаў. Зразумела ж, сам факт уключэння ў Дзяржспіс не палепшыць іх фізічны стан. З аднаго боку, гэта можа стымуляваць уласнікаў самім укладацца ў рамонт — бо ў іх будзе гарантыя, што жылло не знясуць. З другога боку, істотна ўскладніць справу: многія віды работ адгэтуль трэба будзе ўзгадняць з Міністэрствам культуры краіны.

На пасяджэнні Рады не раз гучалі меркаванні, нібы патрабаванні заканадаўства аб ахове спадчыны будуць занадта складанымі для шараговых насельнікаў тых двухпавярховак. Аднак сваё дасье на

У віцебскім Музеі Марка Шагала з’явіцца аўдыядыскрыпцыя для выстаў і фільмаў для наведвальнікаў са слабым зрокам. Гэты ж праект рэалізуе Нацыянальны мастацкі. А якія яшчэ паслугі для людзей з абмежаванымі магчымасцямі (у прыватнасці — дзяцей) існуюць ва ўстановах культуры краіны? Мы зрабілі агляд па тэме, які, вядома, можна пашыраць канкрэтнымі прыкладамі работы з досведу работнікаў сферы.

Вольга РОПАТ

Бібліятэка без межаў

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ёсць электронныя лупы, машына “Кнігалюб-кампакт”, аўдыядакументы, камп’ютары з брайлеўскім дысплэем. А ў дэдачна-бібліяграфічным адзеле Мінскай абласной бібліятэцы імя Аляксандра Пушкіна прапануюць літаратуру са шрыфтам Брайля. Віцебская абласная бібліятэка імя Уладзіміра Леніна супрацоўнічае з рэабілітацыйнымі школамі. Намеснік дырэктара Вольга Камендантава кажа, што тут дзеткі з захворваннямі апорна-рухальнага апарата знаёмяцца з кнігамі-цацкамі, якія развіваюць матарыку рук. Для чытачоў са слабым зрокам бібліятэка набыла 158 аўдыякніг (у тым ліку па школьнай праграме), маюцца 4 назвы часопісаў са шрыфтам Брайля для дарослых ды падлеткаў. А таксама наведвальнікі ўсіх

— І ў даваенны перыяд рабіліся справы, прынамсі, у галіне культуры, каб беларусы адчувалі сябе беларусамі. Згадаем тую ж палітыку беларусізацыі. Ды і ў часы Расійскай імперыі былі людзі, што ў самых, падавалася б, няспрыяльных умовах працавалі на беларускую нацыянальную ідэю. А ў фарміраванні нацыі, працэсе доўгім, Вялікая Айчынная вайна — адзін з самых важных перыядаў у гісторыі краіны. У той час мы шмат згубілі, але пасля ліхалецця шмат і прыдбалі. Я маю на ўвазе, паўтаруся, стварэнне эканамічнага патэнцыялу. У эканамічным сэнсе Беларусь пасля вайны стала адной з самых развітых рэспублік СССР. Статус адной з краін-заснавальніц Арганізацыі Аб’яднаных Нацый яна таксама прыдбала за заслугі ў барацьбе з фашызмам. Вайна засведчыла нашу здольнасць да кансалідацыі і мабілізацыі ў экстрэмальных умовах, да самаахвярнасці, калі трэба змагацца за справядлівасць. Мяркую, ёсць падставы пагадзіцца з думкамі, згаданымі ў пытанні.

— Якія экспанаты Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны лічацца самымі каштоўнымі?

— Дзве групы прадметаў, што знаходзяцца ў нашых фондах — гэта партызанская самаробная зброя і рукапісныя партызанскія часопісы — атрымалі статус гісторыка-культурных каштоўнасцей. Такія феномены ў падобным аб’ёме болей нідзе не засведчаныя. Ён у час вайны было толькі ў Беларусі. У экспазіцыі прадстаўлена толькі частка таго, што ёсць у фондах. Перыядычна асобныя раздзелы дзейнай экспазіцыі мы дапаўняем прадметамі са сховішча, што дазваляе раскрываць некаторыя дадатковыя тэмы ў межах адзінай канцэпцыі. Экспазіцыю, якую маем зараз, мы не ўспрымаем як канчатковую. Канцэптуальна ўсё

цыйных залах, галерэях, фае. Трэба, каб наведвальнік музея лёгка арыентаваўся ў ягонай прасторы.

— Пра будаўніцтва новых карпусоў пакуль не думалі?

— Не. Пытанне, можа, у перспектыве і ўзнікне. Сёння ж мы павінны цалкам асвоіць плошчы, што маем. Ды і наш філіял у Станькаве пакуль недастаткова задзейнічаны для асветніцкай працы. Новыя праекты дазваляць нашым наведвальнікам адкрыць для сябе тыя аспекты вайны, якія былі не надта заўважнымі ў ценю вялікіх бітваў. Гісторыя звычайных рэчаў, якія перажылі вайну, можа быць не менш драматычнай, чым людскія лёсы. Дарэчы, сама гісторыя стварэння і развіцця нашага музея вартая, каб быць адлюстраванай у экспазіцыі.

— Музей мае калекцыю твораў мастацтва па тэме Вялікай Айчыннай, у тым ліку работы Міхаіла Савіцкага. Іх плануецца паказаць грамадзе час ад часу, ці твораў, якія самі па сабе ўжо гістарычныя рэліквіі, знойдзена сталае месца ў залах?

— Зараз выстава твораў Савіцкага ў нас працуе як часова. Што тычыцца роспісаў, якія былі ў старым будынку, дык іх своечасова знялі і адрэстаўравалі. І мы знойдзем ім месца ў гэтым будынку. Калі казаць не толькі канкрэтна пра творы Савіцкага, але ўвогуле пра жывапіс на ваенную тэматыку, дык мы зараз думаем пра яе месца ў прасторы музея. Пустых сцен тут шмат. Творы, што зоймуць месца ў экспазіцыі, мы ўжо намяцілі. Мяркую, што налета наведвальнікі іх пабачаць. Вядома ж, музейшчыкі найперш засяроджваюць увагу на рэчавых помніках, але і адлюстраванне гісторыі ў помніках мастацтва можа быць не менш цікавым.

K

ўключэнне Асмалоўкі ў Дзяржспіс грамадскія актывісты падмацавалі важкім аргументам — 356 подпісамі “за” яе жыхароў. Гэта сапраўды шмат, калі ўлічыць, што прапісана іх там усяго каля 900, прычым многія фізічна знаходзяцца недзе далёка, здаючы свае кватэры ўнаймы.

Каб пачуць нерафінаваны вох роролі, я вырашыў сам выправіцца ў Асмалоўку ды знайсці рэальных падпісантаў. Справа аказалася нескладанай. Для аднаго з пад’ездаў мяне перастрэў мужчына, каб стральнуць цыгарэтку. Назваўся Сяргеем.

— Ды рабацяга я, хіба па маёй пысе не бачыш! — адказаў ён на маё “удакладняльнае” пытанне. — Слесар пятага разраду.

Слова за слова — і я кажу загадка падрыхтаваную правакацыйную фразу: “Ну што, хутка знясуць вашы халупы ды пераедзеце вы ў новае сучаснае жылло...”.

Рэакцыя аказалася надзіва эмацыйнай. На маё шчасце, перада мной апынуўся вельмі інтэлігентны слесар, і таму ён абмяжоўваўся толькі вербальнымі аргументамі. Калі сцісла, сэнс такі: Сяргей нарадзіўся ў гэтым раёне і менавіта тут хацеў бы ў належны час аддаць Богу душу.

Далей быў цікавы краязнаўчы апавед пра тое, што здэілася тут цягам паўстагоддзя зямнога жыцця Сяргея. Не буду пераказваць, бо яму абяцаў (я ж не прадстаўляўся журналістам). Адзначу толькі, што гэты падзеі кантэкстуальна закранаюць ці не ўсю гісторыю нашага народа ў адзначаны перыяд.

— У нашым доме жыве ажно чатыры кандыдаты навук! — з гонарам канстатуе Сяргей.

І ў гэты момант ты выразна ўсведамляеш, чым Асмалоўка адрозніваецца, напрыклад, ад Малінаўкі. У апошняй такую фразу не пачуеш. Там ніхто не ведае пра людзей, якія жывуць у адным доме — ды, па шчырасці, гэтым не цікавіцца. Бо горад “спальнікаў” — суцэльны вялікі гатэль, дзе суседзі падаюцца адзін аднаму часовымі ды выпадковымі.

Таму майго суразмоўцу не прывабіш ніякімі новымі панэлькамі:

ён заўсёды застанецца патрыётам сваёй Асмалоўкі. І толькі зразумеўшы гэта, я запытаю, ці не варта надаць раёну статус помніка ды захаваць яго ў цяперашнім абліччы.

— Дай пяць! — выгукнуў Сяргей у адказ.

Больш дэталева меркаванне тэўшых жыхароў павінна высветліць іх сацыялагічнае апытанне, якое неўзабаве плануець правесці грамадскія актывісты. А вось верыфікаваць іншы параметр, датычны гэтага аб’екта, будзе пад сілу толькі спецыялістам. Гутарка пра той самы працэнт зношанасці будынкаў.

столькі эканамічнай, колькі ўрбаністычнай мэтазгоднасцю.

Тым не менш, па прапанове большасці тых самых экспертаў, лёсавызначальнае для гэтага аб’екта пытанне, усё ж, было адкладзена. Аргументацыя даволі простая: на сёння да канца не зразумела, як можна выкарыстоўваць тэрыторыю. Таму грамадскасці было прапанавана распрацаваць канкрэтны план Асмалоўкі будучыні.

Як адзначыў старшыня Грамадскай назіральнай камісіі пры Міністэрстве культуры па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Анатолий

меснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр Яцко прапанаваў прадстаўнікам грамадскасці прапрацаваць супольна са спецыялістамі Мінгарвыканкама. У ідэале, гэта падаецца найлепшым выйсцем.

Як адзначыў Андрэй Эзерын, перспектывы канцэпцыі выкарыстання Асмалоўкі — адразу некалькі, на выбар — абавязкова будучы створаны ў бліжэйшы час. Зрэшты, ідэй на гэты конт і сёння багата. У прыватнасці, на пасяджэнні Рады гучала прапанова зрабіць у Асмалоўцы “дыпламатычны гарадок”. З аднаго боку, гэта паспрыяла б заха-

тар. Там па-ранейшаму ўдасць па-шарпаных, а часам і закінутых камяніцаў, але... іх лік скаваля меняе. Ды і цана “квадрата” пастаянна расце вось ужо больш за дзесяцігоддзе — дзякуючы свайму іміджу, раён стаў модным. А турысты ахвотна завітваюць сюды, каб пабачыць “нелакіраваны” Вільнюс.

Магчыма, каб на берагах Вільні завяртаўся ўся тая каша з “незалежнай рэспублікай”, многія скептыкі таксама лічылі лепшым варыянтам вычысціць “друз” і аддаць зямлю пад навабуды. Але выбраны быў зусім іншы варыянт, і наўрад ці хто цяпер пра тое шкадуе. Бо, як засведчылі суседзі, варта стварыць вакол таго ці іншага раёна прыгожую легенду-вобраз — і яго лёс сам паціху пачне наладжвацца.

Уласна, стварэнне такога вобраза пакрысе адбываецца і ў выпадку з Асмалоўкай — хай пакуль і не настолькі выразна і крэатыўна. “Проста жывапісны кварталчык” набывае свой непаўторны імідж. Тут ужо ладзяцца “суседскія” культурныя імпрэзы, фотапленэры, экскурсіі... Грамадскія актывісты абяцаюць, што такіх праектаў будзе ўсё больш. Без сумневу, менавіта яны здатныя стварыць выразнае аблічча гэтаму “спрэччанаму” раёну, які падаецца сёння многім валізкай без ручкі: несіці цяжка, а выкінуць — шкада.

Уласна, і сама назва — Асмалоўка — наватвор. Некаторым спецыялістам яна не падабаецца, але... варта згадаць, што яшчэ нядаўна тая два кварталчыкі наогул ніяк не называліся, а імя Міхаіла Асмалоўскага ведала хіба купка гісторыкаў архітэктуры. Сёння яно — на слыху.

— Асмалоўка — як Старажоўка, — кажа новы знаёмец Сяргей.

А вось і не! Старажоўка — гэта сапраўды гістарычны раён, ад якога ўжо мала што засталася. Асмалоўка — гэта гістарычны раён, які нараджаецца літаральна на нашых вачах, стараннямі тых мінчан, якія самі спрабуюць вызначыць, у якім горадзе ім хацелася б жыць.

Феномен Асмалоўкі: як прыладзіць ручку да валізкі?

— У СМІ вельмі часта гучаць канкрэтныя лічбы — 65 альбо нават 75%, але ніхто не тлумачыць, адкуль яны ўзяліся, — кажа жыхар Асмалоўкі Андрэй Эзерын, які рупліва змагаецца за яе захаванне. — Мы, насельнікі тых дамоў, не памятаем на сваім доўгім веку ні пра адно іх абследаванне. Дык кім і як рабілася гэтая ацэнка — на вока, ці што?

У пошуку ўрбаністычнай мэтазгоднасці

Варта адзначыць, што агульны лейтматыў выказванняў на пасяджэнні Рады быў адназначны: Асмалоўку трэба захаваць. Як выявілася, такі падыход не пярэчыць і пазіцыі горада. Насуперак папрокам у “прагінанні пад інвестараў”, Павел Лучыновіч адзначыў, што ў дадзеным пытанні яна вызначаецца не

Бутэвіч, пытанне выкарыстання аб’ектаў не павінна быць вызначальным пры наданні статусу каштоўнасці. І з гэтым цяжка не пагадзіцца: руіны архітэктурных шэдэўраў, якія складаюць немалую частку Дзяржспісу, наогул ніяк пакуль не выкарыстоўваюцца. Але, у той самы час, можна зразумець і пазіцыю Рады, якая не надта ахвотна пагаджаецца павялічваць лік праблемных помнікаў спадчыны. Балзе, іх і так ужо ўдасць.

З іншага боку, можна задацца заканамерным пытаннем: а ці здатны энтузіясты самастойна стварыць такі прадуманы і рэалістычны бізнес-план, улічваючы безліч самых розных фактараў: інвестыцыйны патэнцыял, пазіцыю ўласнікаў, урэшце, санітарныя ды іншыя нарматывы? Таму старшыня Рады, на-

ванню архітэктуры, з іншага — змяніла б саму атмасферу.

Другі варыянт — пераўтварэнне Асмалоўкі ў грамадска-культурны цэнтр, дзе сканцэнтраваны офісы, крамы, кавярні. На думку Паўла Лучыновіча, ад жылой функцыі гэтым кварталам наспеў час пазбаўляцца: яна ў дадзеным выпадку проста нерэцыйнальная. Аднак многія спецыялісты сцвярджаюць, што поўнае высяленне жылцоў зазвычай прыводзіць да вымірання мясцінаў увечары, калі працоўны час сканчаецца. Адпаведна, там становіцца проста няўтульна. Балзе, і прыклад пад бокам — Траецкае прадмесце, паўнавартасна “турыстызаваць” якое напоўніць не ўдаецца не першае дзесяцігоддзе.

У дакладзе Таццяны Пятровай прагучала адсылка да вільнюскага Ужупіса. Пра яго ў нас згадваюць штораза, калі гутарка заходзіць пра ашчадную джэнтрыфікацыю не суперкаштоўнай, але атмасфернай гарадской тэрыторыі. Што такое Ужупіс сёння? Гэта раён, які мае свой міф (там, нібыта, створана рэспубліка), пару аб’ектаў, здатных яго падтрымліваць, плюс — з тузін кавярняў. Усё астатняе — жылы сек-

Тактыка ўзаемадзеяння

алагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама Іна Машканцава, у бібліятэках Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы абласнога цэнтра арганізавана работа ў рамках плана мерапрыемстваў “Мы і асаблівыя дзеці”, які рэалізуецца сумесна са спецыяльнай агульнаадукацыйнай школай-інтэрнатам для дзяцей з парушэннямі зроку, спецыяльнай агульнаадукацыйнай школай-інтэрнатам для дзяцей з парушэннем слыху і дапаможнай школай № 1 для дзяцей з асаблівасцямі ў псіхафізічным развіцці. Сталыя наведвальнікі — каля 100 хлопчыкаў і дзяўчынак. Для іх ладзяцца літаратурныя гадзіны, турніры знаўцаў кнігі, гульні, пазнаваўча-забаўляльныя марафоны, чытанні вершаў і казак, паказы мультфільмаў па літаратурных творах, імпрэзы з элементамі творчасці і гульні. Да ўсяго, існуе праект па стварэнні тактыльных кніг “Цёплыя кнігі”, распачаты бібліятэкарамі летась. Робяць іх з розных матэрыялаў, змяшчаючы на старонках брайлеўскі шрыфт. Паводле Іны Машканцавай, сёння ў фондзе спецбібліятэкі інвалідаў па зроку ёсць ужо 5 такіх асобнікаў.

Ашмянская раённая дзіцячая бібліятэка супрацоўнічае з Тэрытарыяльным цэнтрам сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва — штогод бярэ спісы дзяцей-інвалідаў (іх ва ўстанову запісана 13), на фармулярах гэтай катэгорыі

чытачоў робіць пазнакі, напрыклад, пра тое, чым цікавіцца дзіця, пра ўлюбены прадмет у школе. Сіламі супрацоўнікаў установы культуры і ўдзельнікаў аматарскага аб’яднання “Лялечны карагод” праводзяцца лялечныя спектаклі, у тым ліку — тэатр на фланэграфі, дзе малечы самі ўдзельнічаюць у пастаноўцы. Праўда, дадае Іна Машканцава з абласнога ўпраўлення ІРКСМ, у рабоце з такой катэгорыяй чытачоў, як дзеці з абмежаванымі магчымасцямі, і самі бацькі не заўсёды хочучь агучваць праблемы, адпаведна, таксама патрабуюць асаблівага падыходу.

У адзелах і філіялах Абласной навуковай бібліятэкі імя Яўхіма Карскага праводзяцца чытанні, а таксама гульні-праграмы, гульні-віктарыны, урокі дабрныні, дні бібліятэрапіі... У фондах жа знаходзяцца маяляўнічыя кнігі-цацкі з буйным шрыфтам, “кнігі, якія размаўляюць”, музычныя кнігі, кнігі-панарамы. Таксама дзеці з абмежаванымі магчымасцямі наведваюць мультыцэнтр “Совушка”.

У Магілёўскай дзіцячай бібліятэцы-філіяле № 2 абслугоўваюць інвалідаў па зроку. Намеснік дырэктара Цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк горада Вольга Волкава адзначыла, што ў 2014-м установа набыла адпаведнае абсталяванне. Арганізоўваюцца конкурсы, сёлетва праводзілася

некалькі дабрачынных акцый, зраз доўжыцца адна з іх — “Мішка-касалапы да малышоў ідзе”: сабранае аддадуць у спецыялізаваны дом дзіцяці з арганічным парушэннем ЦНС з паразай псіхікі. А напрыклад, бібліятэка-філіял № 4 імя Міхаіла Лермантава праводзіць акцыю “Дапамагаць лёгка”: збіраюцца кнігі, канцтавары, цацкі ў Магілёўскі гарадскі цэнтр карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі.

Публічныя бібліятэкі Брэскай вобласці таксама займаюцца арганізацыяй імпрэз для дзетак да 15 гадоў: экскурсіі па кніжніцах, літаратурныя гульні, віктарыны, ранішнікі, спектаклі лялечных тэатраў і тэатраў кнігі (напрыклад, “Усмешка” пры Ганцавіцкай раённай дзіцячай бібліятэцы). Арганізоўваюцца выставы творчых работ дзяцей і падлеткаў з абмежаванымі магчымасцямі, працуюць аматарскія аб’яднанні і клубы па інтэрсах, дзе ўдзельнічаюць дзеці-інваліды (напрыклад, клуб “Дабрыйня” пры брэскай Цэнтральнай гарадской дзіцячай бібліятэцы імя Аляксандра Пушкіна). Як паведаміла галоўны спецыяліст упраўлення культуры галоўнага ўпраўлення ІРКСМ аблвыканкама Алена Цагойка, ці не ўсе ЦБС вобласці супрацоўнічаюць з тэрытарыяльнымі цэнтрамі сацабслугоўвання насельніцтва і карэкцыйнымі групамі дзіцячых садкоў і школ-інтэрнатаў.

Пад “крыламі” валанцёраў

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі ў кірунку ўзаемадзеяння з асобамі з абмежаванымі магчымасцямі існуе сістэма ільгот. У верасні праводзіцца свята-конкурс мастацкага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Сонечны свет для ўсіх” для людзей з абмежаванымі магчымасцямі. Прыкладна такая ж сітуацыя і ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі. Па словах загадчыка аддзела навукова-асветніцкай работы і сувязі з грамадскасцю Вікторыі Зяц, музей праводзіць экскурсіі для дзяцей з асаблівасцямі слыху, а вось спецыяльных праграм не прадугледжана. Для дзяцей жа са слабым зрокам ёсць брайл (але яны зараз на рэстаўрацыі). Магілёўскі краязнаўчы музей імя Еўдакіма Раманава праводзіць у гэтым кірунку толькі экскурсіі ды вызныны заняткі — асобнага пакета паслуг, скажам, для дзяцей-інвалідаў не прапануюць. Загадчык навукова-асветніцкага аддзела Брэскага абласнога краязнаўчага музея Зінаіда Кульша сказала, што летась тут правялі выставу тактыльнай скульптуры Леаніда Тарабукі. Установа ладзіць разавыя экскурсіі для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, але не так часта: у многіх патэнцыйна ахвотных праблема з транспартам.

Гродзенскі дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі прапануе ранішнікі, святоточныя мерапрыемствы для навучэнцаў спецшкол, дзяцей-інвалідаў, дзяцей-сірот. Скажам, ранішнік “Каляднае падарожжа вакол свету” адбыўся для Васілішкаўскага дома-інтэрната для дзяцей-інвалідаў з асаблівасцямі псіхафізічнага разві-

цця. Паводле інфармацыі згаданай раней Іны Машканцавай, праводзяцца сумесныя мерапрыемствы з Хатнім тэатрам “Мар’я-Умеліца” для дзяцей-інвалідаў, імпрэза “Хата з матчынай душой” у аздараўленчым летніку “Купалінка”. Таксама музей супрацоўнічае з абласной арганізацыяй Беларускага таварыства Чырвонага Крыжа. Традыцыйныя і сумесныя мерапрыемствы ў музеі з дзіцячым хоспісам, “У пошуках самага галоўнага” (з французскімі валанцёрамі), “Анёл з табой” (з валанцёрамі з абласнога цэнтра), “Пад крыламі анёлаў” (з мінчанамі), а таксама з міжнародным аб’яднаннем “Тэатра” (спектакль “Чароўны амулет”). Мінскі абласны краязнаўчы музей бясплатна праводзіць экскурсіі ды музейныя заняткі (па заяўкам) для Цэнтра рэабілітацыі інвалідаў і санаторных школ-інтэрнатаў для дзяцей з парушэннем зроку і апорна-рухальнага апарату.

Паводле інфармацыі старшага навуковага супрацоўніка Музея гісторыі горада Мінска Ганны Ясюк, сёлета на базе арт-гасцёўні “Высокае места” сумесна з Мінскім аддзяленнем Беларускай асацыяцыі дапамогі дзецям-інвалідам і маладым інвалідам адбыўся сацыяльны мастацкі праект “Вылячэнне мастацтвам”, у якім прынялі ўдзел 20 сталічных дзяцей рознага ўзросту з абмежаванымі магчымасцямі. Мастачка Улада Белавусава-Кірэнка правяла майстар-клас па графічнай тэхніцы “манатыпія”, а таксама прайшлі сустрэчы з творцам дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Тамарай Васюк, Алай Непачаловіч і Наталляй Сухаверхавай.

Узнагароду за найлепшую пастаноўку па творы беларускага аўтара атрымлівае Валіяціна Еранькова за спектакль "Пясняр".

Лідзія Кузьміцкая ўганараваная як найлепшая актрыса ў катэгорыі музыкальнага тэатра.

Два гады і адзін тыдзень

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 1.)

Тым не менш, конкурсныя паказы ледзь не ўпершыню прадэманстравалі ўсю размаітасць новых тэатральных кірункаў, прадстаўленых цяпер і ў Беларусі. Але ў тым жа тэатры драмы тэрмінова патрабуецца падзел намінацыі на вялікую і камерную сцэны, бо на апошняй становіцца ўсё больш і спектакляў і творчых здабыткаў. Асобная падзяка Белтэлерадыёкампаніі, што не абмінула адметную "Пінскую шляхту" Палескага драмтэатра: уручэнне дыплама суправаджалася абяцаннем зрабіць тэлеверсію спектакля. Цудоўна! Але ж... ці не годны падобнага "захаваная нацыянальнай спадчыны" і многія іншыя нашы спектаклі? Тым больш, што падобная практыка існавала на тэлебачанні здаўна, ды апошнім часам забылася.

Што галоўнае?

Калі ацэньваць мастацкія прарывы (ці, як модна стала называць, "інавацыі"), дык тэатральнай мейкай краіны павінна быць прызнаны Магілёў. Калі ж падлічваць колькасць атрыманых кожным тэатрам узнагарод, дык пераможцам апырыўся будзе Вялікі тэатр: да трох гарантаваных прэмій у оперным жанры і столькі ж у балетным далучыўся прыз "Натхненне" за арганізацыйную працу ад Саюза тэатральных дзеячаў, уручаны першаму намесніку гендырэктара Уладзіміру Рылатку. Дый званне "Мецэнат тэатра", дадзенае "Беларусбанку" ў асобе яго старшын праўлення Сяргея Пісарыка, — таксама дадатковае ачко на карысць Вялікага: згаданы банк падтрымлівае яго Міжнародны Калядны оперны форум і іншыя падзеі.

"Дык ён жа Вялікі, яму і трэба больш", — пажартаваў хтосьці ў кулуарах. А між тым усе тэатры нацыянальнага статусу — удзельнікі фінальнага тыдня не абдызены ўзнагародамі: купалаўцы сталі найлепшымі ў драме, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага — сярод "пастановак па творы беларускага аўтара", найлепшай з якіх быў абвешчаны "Пясняр" рэжысёра Валіяціны Ераньковай па п'есе, што была замоўлена тэатрам Васілю Дранько-Майскоу (апошні спектакль не стаўся гэтакім "звыш-супер-адкрыццём", але вобразна кажучы, хутчэй адзначылі саму тэму —

Іван Трус — найлепшы акцёр драматычнага тэатра.

Людміла Бржаўская і Вігаль Могчан перадалі ўсе узнагароды ў катэгорыі тэатра балета рэжысёру пастаноўчыку Валікага тэатра Аляксандры Цікаміравай.

Аксана Чывялёва атрымала ўзнагароду ў катэгорыі тэатра лялек за ролю ў спектаклі "Фро".

прывячэнне Мулявіну). І гэтак жа іншая тэма — святочна-рамантызаванае ўвасабленне падзей грамадзянскай вайны — думаецца, не дазволіла перамагчы "Вяселлю ў Малінаўцы": "найлепшым спектаклем музыкальнага тэатра" была прызнана "Мая цудоўная ледзі" — шчыра кажучы, не самая лепшая праца найкрэатыўнага рэжысёра Ганны Маторнай. У "Вяселлі..." ж была справядліва адзначана Лідзія Кузьміцкая, якая стварыла на сцэне тэатра (і, дададзім, філармоніі таксама) цэлы шэраг адметных жаночых вобразцаў.

Мабыць, справа ў статусе саміх узнагарод? Нацыянальная прэмія — гучыць з гонарам. Але, падобна на тое, гэтым азначэннем мы нібыта адмяжоўваемся ад таго, як будучы ацэнны тэатральныя заваёвы, уганараваныя ў межах краіны, на больш шырокім фоне еўрапейскіх і сусветных дасягненняў. Такая ўжо, відаць, у нас ментальнасць: усё лепшае выстаўляем на стол, калі госці прыходзяць, самі ж уживаем — часцяком зусім іншае. Паводле лозунгаў — галасуем рублём за "сваё, беларускае". Паводле рэалій — за імпартаў шырскажыў у выглядзе праславаўтых расійскіх антрэпрыз. Так што Нацыянальная прэмія — усяго толькі люстэрка таго, што маем. А хацелася б — таго, што павінны мець хаця б у аддаленай перспектыве.

Пяць гадоў таму матывам для стварэння Нацыянальнай тэатральнай прэміі паслужыла цудоўная ідэя аб'яднаць тэатральнае жыццё краіны ў адзіны арганізм, каб у тэатраў з'явіўся дадатковы стымул для творчых пошукаў, а ў гледачоў — для наведвання гэтых устаноў культуры.

А як выглядаў фінальны тыдзень сёлетняй прэміі?

Настасся ПАНКРАТАВА

Паказы фіналістаў (акрамя оперна-балетных намінантаў, якія "жылі", збольшага, па асобных праграмах) праходзілі па раскладзе, пры якім публіка не мела фізічнай магчымасці пазнаёміцца з прадстаўнікамі розных жанраў тэатральнай творчасці, бо шэраг спектакляў чатырох секцый былі прызначаны на адзін і той жа час. А наогул, фінальны тыдзень ішоў разважліва, без дадатковых мерапрыемстваў і нярэдка, асабліва на пастаноўках несталічных, з шэрагамі пустых месцаў. Аднак на спектаклі Магілёўскага абласнога тэатра лялек "На дне", які за паўгода прыязджае ў сталіцу трэці раз, разам з тым, яблыку не было дзе ўпасці (як, дарэчы, і на паказах іншых намінантаў, якія ладзіліся на пляцоўцы Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек). Мяркую, на запаўняльнасць залы паўплываў і розгалас пра яскравасць і адметнасць пастацовак, і добрая праца службы распаўсюджвання білетаў сталічнага Тэатра лялек, і дадатковая рэклама ў сваёй афішы. Апошняе адзначна асабліва, бо ў афішах некаторых тэатральна-відовішчых устаноў конкурсныя паказы падаваліся як рэпертуарная цякучка...

Калісьці са старонак "К" прадстаўнікі тэатральнага асяродку выказвалі спадзяванні, што Нацыянальная прэмія стане галоўным тэатральным фестывалем краіны. Аднак на дадзеным этапе не хапае таго самага ядра, якое аб'яднала б прадстаўнікоў усіх жанраў, а таксама, уласна, віравання творчага жыцця. Згадаем сёлетняе форуму. На Міжнародным фестывалі тэатраў лялек панавала атмосфера сустрэчы старых знаёмцаў: зала на спектаклях поўнілася кале-

гамі з іншых тэатраў, у "таемным пакоі" вялі гутаркі пра шляхі развіцця ляльчанага мастацтва. "ТэАрт" збіраў заўзятых тэатралаў, прагных пачаць новае і паспрачацца пра далейшы лёс мастацтва, заклікаў іх на лекцыі, абмеркаванні. Пра Нацыянальную ж тэатральную прэмію нагадвалі рэдкія банеры ў фэе некаторых тэатраў і фанатграма перад пачаткам спектаклю...

Верагодна, не стае адмысловай дырэкцыі, якая на працягу двух гадоў займалася б выключна гэтым праектам. Мроіцца арганізацыя абавязковых выездаў адборачнай камісіі ў рэгіёны, каб галасаванне было сапраўды аб'ектыўным, бо той-сёй відэазапіс можа паставіць крыж нават на самым добрым спектаклі. Шукаючы ж у метро хоць якую згадку пра падзею рэспубліканскага маштабу, што адбываецца ў Мінску, чарговы раз угэўнілася: пісьменна прасоўваць сваё трэба неадкладна вучыцца. Перад вачыма — свежы прыклад добрага маркетынгу ў сферы культуры ад Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў адносна мюзікла "Казанова". Заяўлены студэнцкім праектам, спектакль быў пададзены з размахам, якому можна пазайздросціць: у горадзе — банеры і расцяжкі, у фэе Палаца прафсаюзаў — дзясяткі студэнтаў якія сустракаюць гледачоў, раздаюць буклеты, адказваюць на пытанні, распавядаюць пра міні-выставы. Так стварылася сапраўдная "дзвіжуха", чым "разагрэлі" публіку, задалі патрэбную інтанацыю для ўспрыняцця праекту.

Дык чаму б таксама не прасякнуцца такім задорам? У сталіцы дзейнічаюць тры творчыя ВНУ, з дапамогай якіх можна стварыць тую самую атмосферу, якой так не хапала сёлета. Можна прапанаваць у якасці праекта ў рамках навучальнай праграмы распрацаваць канцэпцыю афармлення фэе, выставы, фотагалерэі са сцэнамі са

спектакляў, перформансы. Для апошніх няма намінацыі ў палажэнні, але ж яны існуюць у нашым тэатральным рэльефе. Дык чаму не ўгадаць пра іх хаця б такім чынам?! І калі з намінацый выключылі прэміі лепшаму сцэнографу, кампазітару, калі сярод іх не знайшлося месца мастаку па касцюмах, можна было б менавіта ў дадатковых імпрэзах адзначыць іх: напрыклад, правесці выставы макетаў і касцюмаў, букросінг тэкстаў п'ес... Дакладна сталі б карыснымі для студэнтаў майстар-класы дзеячаў тэатральнага мастацтва з рэгіёнаў. Заадно атрымалася б прафарынтацыя для мінскіх студэнтаў, якія асядаюць у Мінску не толькі з прычыны цягі да сталіцы: пра становішча ў рэгіянальных калектывах (дзе перспектывы ім ніяк не менш, а хутчэй — больш) яны мала што ведаюць. Падаецца, такі падыход даў бы студэнтам, прафесіяналам і публіцы больш, чым экскурс у гісторыю, тэатральнага мастацтва Беларусі які быў прапанаваны падчас урачыстай цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў. Пераказваць яе дзеячам тэатра? Хіба тое, што закрыццё Нацыянальнай прэміі ўпершыню транслявалі па айчынным тэлебачанні, у пэўнай ступені апраўдвае такі падыход.

Памятаю, як пяць гадоў таму мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай Пінігін выказаў заклапочанасць, каб рэспубліканскі конкурс не ператварыўся ў саборніцтва паміж мінскімі тэатрамі. На шчасце, яго перажыванні не спраўдзіліся і на карце тэатральных падзей добра вызначаюцца рэгіёны. Бадай усіх сёлета абшылі магіляўчане. У Абласны тэатр лялек "паляцеў" прыз за найлепшы спектакль для дзяцей і юнацтва за "Самы маленькі самалёт на свеце" ў рэжысуры Ігара Казакова, прыз за найлепшую жаночую ролю ў

спектаклі для дзяцей і юнацтва Тацяне Дзенісенка за ролю таго самага Маленькага самалётніка, а таксама за найлепшую мужчынскую ролю ў спектаклі тэатра лялек (Мікалаю Сцешыцу за ролю Лукі ў спектаклі таго ж Казакова "На дне"). Да суседзяў у Аблдрамтэатр трапіў прыз за найлепшую мужчынскую ролю ў спектаклі тэатра драмы: яе атрымаў Іван Трус за працу ў "Крэіцараўскай санаце". Між іншым, гэты шматгранны акцёр адстойваў гонар адрознення двух абласных тэатраў: у згаданым "На дне" ён выходзіў на сцэну з льялькай Ваські Попела.

Дзве статуэткі прывёз дадому Брэсцкі тэатр лялек за пастаноўку "Фро": за найлепшы спектакль тэатра лялек і за найлепшую жаночую ролю ў спектаклі тэатра лялек (Аксана Чывялёва за ўвасабленне загалюнага персанажа). На жаль, з дыстанцыі сышла праз збег сумных абставін пастаноўка-фіналіст Гродзенскага абласнога тэатра лялек "Візіт староў дамы", які мог бы крыху змяніць карціну размеркавання прызёў. Сяргей Талкач з "Лялькі" заважваў для Віцебска статуэтку за найлепшую мужчынскую ролю (загалюнага роля ў "Горадзе клоўна Піка").

Дарэчы, усе названыя тэатры лялек патрапілі ў спіс адрознення па некалькіх намінацыях. У фінал таксама змагла прабіцца і "Пінская шляхта" Палескага драматычнага тэатра, чый "фіш-кайд" стала выкарыстанне на сцэне палескай гаворкі. Пінчане атрымалі ад Дзяржтэлерадыёкампаніі прыз у выглядзе тэлеверсіі спектакля.

Узнагароджанне ж мерна кацілася ад адной намінацыі да другой. У гэтым руху (часам — прадказальным, часам — не) раздачы тэатральных "буслоў" у мяне і ў маіх калег па пярэ ўзнікла лагічнае пытанне: чаму на тэатральным біенале не ўшанавалі памяць тых тэатраў, якія пакінулі нас за гэтыя гады, наогул — дзеячаў тэатра? Заўчасна пайшоў з жыцця народны артыст Беларусі Сяргей Журавель, няма больш з намі кампазітара, народнага артыста Беларусі Сяргея Картэса, краіна страціла народнага артыста СССР Расціслава Янкоўскага... Дзе, як ні ў акружэнні калег, успомніць тых, хто паўплываў на аблічча нацыянальнага тэатральнага мастацтва? Зрабіць гэта можна было вельмі лёгка: замест нейтральнага відэашэрагу пусціць на экран падчас выканання аднаго з музычных нумароў фотаздымкі вялікіх майстроў.

Наперадзе — два гады. Спадзяюся, Нацыянальная тэатральная прэмія праішла стадыю падлеткавага адмаўлення чужога вопыту і за час да наступнага вызначэння найлепшага на айчынных падмостках скарэктуюцца відэавочныя пытанні ў падыходах да вызначэння намінацый, магчыма, прымерацца здабыткі "старэйшых" форуму. Тады і спадзяванні тэатральнай грамадскасці наблізяцца да рэальнасці. **К**

XXIX Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску (IFMG2016) стаў папраўдзе гістарычнай падзеяй. Міжнародны конкурс, які на гэтым фестывалі чаргуецца з рэспубліканскім, прынёс не толькі доўгачаканае і таму ўдвая-ўтрыя прыемнае першае месца айчынаму калектыву — ансамблю кафедры харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (раней нават выхад у міжнародны фінал кагосьці з беларусаў лічыўся перамогай), але і абвострыў пытанне далейшага развіцця як самога фестывалю, так і нацыянальнага харэаграфічнага мастацтва.

Надзея БУНЦЭВІЧ,
Мінск — Віцебск — Мінск

Калісьці віцебскі IFMC быў першым і адзіным на ўсёй постсавецкай прасторы фестывалем і конкурсам сучаснай харэаграфіі. Цяпер у яго шмат паслядоўнікаў у розных кутках Расіі, у іншых краінах, у тым ліку суседніх. Думаю, менавіта на гэтыя абставіны трэба спісваць страту былых традыцый, калі нежартоўная барацьба разгортвалася між праектамі Яўгена Панфілава, Таццяны Баганавай, Сяргея Смірнова і іншых творчых асоб, папраўдзе знакавых для развіцця гэтага мастацтва. Былі яны — і, на вельмі-вельмі вялікім аддаленні, усе астатнія.

Сярод беларускіх удзельнікаў заўсёды вылучаўся Дзмітрый Куракулаў з Гродна — харэограф, што называецца, ад Бога, самародак, адораны бязмежнай фантазіяй, фантазіям неверагодных прыдумак, знаходак, многія з якіх падхоплівалася і развівалася іншымі, страчваючы куракулаўскае аўтарства, вядомае,

праўда, хіба яго прыхільнікам і знаўцам. Яго ансамблю “ТАД”, дзе ядналіся выпускнікі мясцовага каледжа мастацтваў і аматары, не хапала прафесійнай дасканаласці выканання, што не спрыяла перамогам: на IFMC ацэньваецца не ўласна харэаграфія і яе выкананне, а нумар цалкам. Але ансамбля, што існаваў спярша на грамадскіх пачатках, а потым пры Гродзенскай абласной філармоніі, больш няма, сам Дзмітрый выкладае ў каледжы.

Самай, бадай, паслядоўнай у дасягненні мэтай заўсёды была кафедра харэаграфіі БДУКіМ: і Куракулава ў свой час “падхапіла”, даўшы яму вышэйшую адукацыю, і Дзмітрыя Залескага ўзраціла (шэсць гадоў таму, на 23-м IFMC ён атрымаў і першую прэмію, і прыз як лепшы харэограф, а сёлета праводзіў майстар-класы), і замежных майстроў увесь час запрашала, у тым ліку для разнастайных сумесных праектаў.

Сёлетняя пераможная кампазіцыя — “AfterBefore” — таксама ўзнікла ў суаўтарстве з польскім харэографам Мацеем Кузьмінскім. І вылучалася, паводле Яўгена Баратынскага, “лица необщим выраженьем”. Там была актуальная тэма — бежанцы. Незашмальцаваная пласстыка (хаця ўласна лексічных знаходак, на мой погляд, не ставала). Добрае выкананне, калі адчувалася, што кожны ўдзельнік ансамбля разумее, што ён робіць і чаму менавіта так, а не іначай.

Гран-пры паляцеў у Кітай — што б там ні казалі, абсалютна заслужана. Кампазіцыя “Мае мерыдыяны” была па-за конкурсам па сваім узроўні. Але, будзем шчырымі, яна прайгравала тым нумарам, якія прывозілі кітайцы ў былыя гады.

Каб дадаць пазітыву, угадаем, што ніколі раней на Міжнародным конкурсе IFMC не было прадстаўлена так многа беларускіх праектаў, ні-

колі так многа з іх не праходзіла ў фінал. Але змаўчым, што сам конкурсны ўзровень стаў больш роўным, без ранейшых перападаў між вяршынямі і праваламі, ды больш аднастайным. Багата было калектываў з навучальных устаноў, што сведчыла пра ўключэнне сучаснай харэаграфіі ў іх вучэбныя планы. Нумары адозніваліся тэматычна: былі не толькі шматлікія варыяцыі на тэму кахання, але і пошукі сябе сапраўднага, спробы асэнсаваць віртуальную рэальнасць, нават вяцельі капуснік з пазнавальнымі жыццёвымі “эпізодамі”. А вось стыльова і асабліва лексічна ўсё было — як адзін бясконцы аповедні пра што. І здагадацца, пра што нам хацелі распавесці (проста здагадацца, а не цалкам зразумець), можна было, толькі прачытаўшы анатацыю. Дык пры чым тут харэаграфія, калі яна бездапаможная? І не прыцягвае самым галоўным — пошукам уласнай харэаграфічнай “інтанацыі”,

знаходкамі цікавай пласцікі, адметных рухаў.

Не дзіва, што лепшага харэографа на конкурсе так і не знайшлі: прызначаная яму спецыяльная прэмія імя Яўгена Панфілава была падзелена на чатыры іншыя, сярод якіх была і “За навізну і творчую фантазію”, якая дасталася віцэчанам — Тэатру-студыі харэаграфіі Дыяны Юрчанка.

У гасцявой праграме меткай індывідуальнасці былі пазначаны аднаактовыя балеты з Францыі (“Ахмат-Мадзі”, прысвечаны Ганне Ахматавай і франка-італьянскаму скульптару Амедеа Мадзіліяні) і Нарвегіі (“Там” — пра дысідэнтаў з былога СССР). Двухактовая “Жызель” Радэ Паклітару і яго “Кіеў-мадэрн-балета”, паказаная ў Мінску і ў Віцебску, успрымалася гэткай “шпартгалкай” па творчасці гэтага былога беларускага, а цяпер сусветна прызнанага майстра. Складзеная з яго аўтацятат, яна аказалася на многа прасцейшай за іншыя працы харэографа, разлічанай на публіку, якая ўпершыню далучаецца да балетнага мастацтва, — на тых жа падлеткаў. Пэўна, менавіта для іх была прызначана наступная дэталі — небяспечна быць, “як усе”: Альберт, аднойчы страціўшы Жызель і потым спаткаўшы выгнаную з дому дзяўчыну ў бардэлі, у парыве пачуццяў імкнецца ўвесці яе адтуль. Але сутыкаецца з сябрамі — і становіцца “як усе”: расплочваецца за інтымныя паслугі, тым самым падштурхваючы Жызель да самагубства. Ажно, праз якое ёй бачыліся светлыя мроі, становіцца выхадам не ў шчаслівую будучыню, а ў небыццё.

Самому фестывалю апошняе не пагражае. Арганізатары прыкладаюць безліч намаганняў, каб усё было як мага лепш. Колькасць дадатковых мерапрыемстваў, тых жа майстар-класаў сёлета зашкальвала настолькі, што

запланаваная лекцыя Свята-ланы Улановскай папросту “не змясцілася” — у апошні момант, калі і выступоўца прыйшла, і публіка сабралася. Затое былі прыемныя новаўвядзенні: упершыню фінальная прэс-канферэнцыя адбылася пасля абвяшчэння вынікаў, упершыню былі раскарэчаны некаторыя тэматычны судзейства і ўскрыты канверты з назвамі тых кампазіцый, якія кожны з членаў журы паставіў на першае месца (дарчы, нумар БДУКіМ атрымаў тры вышэйшыя балы з сямі магчымых). Бянтэжыць хіба тое, што цяперашні курс фестывалю і конкурсу не адно на contemporary dance, як гэта складалася апошнім часам, а на ўсё бязмежка сучасных кірункаў можа выліцца ў пераважванне эстрадных кампазіцый. Каб гэтага не адбылося, патрэбен больш прызірлівы адбор.

А завяршыўся фестываль, як ні сімвалічна гэта гучыць, “Маленькай смерцю” Іржы Кіліяна ў Вялікім тэатры Беларусі. А мінчане праз тры дні пасля IFMC атрымалі прэ’м’еру аднаактовага “Санетаў” паводле Шэкспіра — ад харэографа Аляксандры Ціхаміравай, чый “Маленькі прынец” атрымаў Нацыянальную тэатральную прэмію як “найлепшы спектакль балета”. Шкада, што гэтыя працы не вазілі на IFMC: можа, з-за на-яўнасці “несучасных” пуантаў?

Завяршаючы параўнанні дасягненняў на міжнародным і нацыянальным узроўнях, дададзім, што Сяргей Мікель, студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па класе прафесара Валянціна Елізар’ева і леташні ўладальнік Гран-пры рэспубліканскага конкурсу IFMC, у дні цяперашняга атрымаў чарговую замежную ўзнагароду. На гэты раз, на Міжнародным конкурсе ў Алматы — “За лепшую харэаграфію сучаснага танца”. Ну, умеем жа мы гадаваць таленты!..

Сцена са спектакля “Мае мерыдыяны”. / Фота Аляксея КАРАСЁВА

Курс на бязмежка сучасных кірункаў?

У Беларускім саюзе архітэктараў адбылася выстава дыпломных праектаў выпускнікоў сямі вышэйшых і трох сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў Беларусі з архітэктурным профілем ці адпаведнымі спецыяльнасцямі (Мінск, Брэст, Гомель, Магілёў, Наваполацк) прадстаўленых на X Рэспубліканскі конкурс. Адрозна адназначна: у намінацыі “Вясковая архітэктурна-гэтым разам узнагароды не прысуджаліся.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Як станоўчую з’яву варта адзначыць тую акалічнасць, што дыпломныя работы геаграфічна прывязаны да таго ж горада і рэгіёна, дзе знаходзіцца навучальная ўстанова. Так, дыпламам першай ступені ў намінацыі “Горадабудаўніцтва” быў адзначаны праект рэгенерацыі ахоўнай зоны рэчышча Заходняй Дзвіны ў Полацку, прадстаўлены Полацкім

дзяржаўным універсітэтам (Наваполацк). Праўда, на мінчан, якія ўзялі астатнія першыя месцы ў намінацыях гэта завядзёнка не распаўсюджваецца. Сярод іх праекты Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэту “Рэнавацыя тытунёвай фабрыкі ў горадзе Гродна” (“Рэканструкцыя будынкаў”) і “Архітэктурна-дызайнерская канцэпцыя рэкрэакцыйнай прыбрэжнай тэрыторыі ў горадзе Полацку” (“Ландшафтная архітэктурна-дыплам другой ступені (“Горадабудаўніцтва”). Можна быць упэўненым, што калі на нейкі аб’ект за межамі сталіцы паклалі вока мінчане, дык ён або ўжо мае агульнанацыянальнае значэнне, або прыдбае такі статус у найбліжэйшы час. У гэтым сэнсе ў кантэксце конкурсу дыпломных работ прысутнасць полацкай, віцебскай і гродзенскай тэм у мінскіх праектах дае падставы меркаваць, што турыстычны патэнцыял гэтых гарадоў будзе клопатам не толькі мясцовай улады, але — усёй краіны.

Аднак большасць як прадстаўленых, так і адзначаных

Больш-менш або фантазіі?

Культурны чыннік у архітэктурі: усё ж прасочваецца ці не?

праектаў усё ж датычыць сталіцы. Гэта і Гран-пры — “Цэнтр падводнага свету”, і дыплом II ступені за праект “Архітэктурна-пентхаўсаў у структуры мінскай забудовы нізкай і сярэдняй шчыльнасці” (“Архітэктурна-жылых будынкаў”), і такая ж узнагарода за “Архітэктурна-дызайнерскую рэканструкцыю заапарка ў Чыжоўцы” (“Ландшафтная архітэктурна-Усе распрацоўкі — БНТУ. Відавочнае дамінаванне гэтага ўніверсітэта можна ўспрымаць і як нармальную з’яву, і як сведчанне недапрацовак у сістэмы падрыхтоўкі архітэктараў у рэгіёнах.

Уся архітэктурна — гэта стварэнне камфортнага асяродку з больш-менш выразна выяўленым культурным чыннікам, але ўласна культурных аб’ектаў на конкурс было прадстаўлена няшмат. Тым больш прыемна, што адзін з такіх праектаў адзначаны дыпламам другой ступені (“Дызайн інтэр’ера”) — “Інтэр’ер дзіцячага цэнтру ў Новай Баравой” (БНТУ). Даволі цікавымі падаліся мне і адзначаны дыпламамі першай і другой ступені сярод ССНУ ў намінацыі “Архітэктурна-будаўнічага каледжа “Рэканструкцыя гістарычнага будынка пад цэнтр дзіцячай творчасці” і праект “Цэнтр выканавых відаў мастацтва” ад Мінскага архітэктурна-будаўнічага каледжу. Цэнтр дзіцячай творчасці ў Магілёве плануецца

Праект Цэнтру падводнага свету ў Мінску (БНТУ).

размясціць у будынку, які раней займаў штаб вайскавай часткі. Будынак уяўляе гістарычную каштоўнасць і стаіць на дарагой, так бы мовіць, зямлі, бо побач — чыгуначны вакзал. У перспектыве непадалёк пабудуюць дзіцячы сад і школу. Такім чынам важныя сацыяльныя аб’екты паўстараюць у крокавай даступнасці для жыхароў наваколля. Гэты праект, у адрозненне ад архітэктурных фантазій, мае шанцы быць рэалізаваным.

Цяпер наконт тых самых фантазій... Маладое пака-

ленне, перш чым акрэсліцца з уласным стылем, ідзе шляхам, што вызначылі папярэднікі, скарыстоўвае не свае напрацоўкі. Гэта, зрэшты, натуральна. Узоры архітэктурнай моды адчуваюцца шмат у якіх прадстаўленых на конкурс праектах. Пры гэтым моладзь пераймае ад “дарослых” не толькі станоўчыя якасці. Мне падаецца, што сёння архітэктары, і не толькі маладыя, часта засяроджваюцца на канкрэтных аб’ектах, якіх тракуюцца як універсальныя, а само асяроддзе, дзе яны мусяць існаваць, не бярэцца да ўвагі. А часам і проста ігнаруюцца. Аб’ект зыходна не разглядаецца як частка ансамбля, не тракуюцца як чыннік вялікай прасторы, што мусяць быць эстэтычна арганізаванай. Нават у праектах, адзначаных у намінацыі “Горадабудаўніцтва” адчуваецца брак пачуцця ансамблевасці.

Конкурс паказвае і неблагі творчы патэнцыял маладых архітэктараў, і тэндэнцыі архітэктурны. На жаль, далёка не ўсе яны станоўчыя. Адно спадзяванне: жыццё прымусяць лічыцца з рэчаіснасцю, скіруе прагу самасцвярджэння ў рэчышча здаровага сэнсу.

Дзесяць ігравых стужак, якія былі прадстаўлены сёлета ў Нацыянальным конкурсе мінскага кінафестывалю, складана падвесці пад адну пазіцыю. У спабодніцтва патрапілі і нашумелы “Граф у апельсінах” Улады Сяньковіч, сатырычны “Кансерж” Роберта Сенекі, сямейны мастыч “Мой брат” Нэлы Васілеўскай, прыявецць-фантазмагорыя “Дваццацьшаснаццаці” Дзмітрыя Рачкоўскага і Андрэя Крывецкага... Але гэі адрэзжы жа захапілі “Душы мёртвыя” Віктара Красоўскага, сацыяльная драма на “фоне аднаго камбіната”, і “Кяханне і партнёрства” Мікіты Лаўрэцкага — меладрама з элементамі камедыі ў стылі мамблкор. Стужкі вельмі розныя, але вакол іх хочацца паразважыцца ў кантэксце дзвюх розных парадыгмаў беларускага кіно.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

“Барока” 1990-тых?

“Я назваў бы “Душы мёртвыя” “барочным” фільмам, — пазьяліўся сваім бачаннем стужкі-пераможцы Нацыянальнага конкурсу “Лістапад” сябра сёлетняга журы Артур Клінаў. — Я уражлівы да падобных формаў, люблю барока, мяркую, гэта бачна па маіх творах, і структура “Душаў...” мне падалася менавіта такой”. У дачыненні да сацыяльнай драмы Віктара Красоўскага гучалі розныя эпітэты, але метафара мастака і літратара мне падаецца вельмі дарэчнай.

Месца дзеяння ў фільме — вытворчы камбінат. Калектыву, у складзе якога ёсць і людзі з абмежаванымі магчымасцямі, працяваюць свой чарговы рабочы дзень, што афарбаваны карпаратыўны святл

Складанасці прагляду: Нацыянальны конкурс “Лістапада”

Кадр з фільма “Душы мёртвыя”.

Пераможцы, праблемы і тэндры індустрыі белкіно

Кадр з фільма “Кяханне і партнёрства”.

му / Неверный угол своей ладмы / И звезды. / Он разобьется о камни, / О подводные мели. Горе и Вам, взявшим / Неверный угол сердца ко мне: / Вы разобьетесь о камни, / И камни будут надсмехаться / Над Вами. / Как вы надсмехались / Надо мной”.

Можа быць, у тья часы мы былі яшчэ жывыя?

Гарадская “празрыстасць” 2010-х?

Яшчэ напачатку “Лістапада-2016” праграмны дырэктар фестывалю Ігар Сукмануў у

тапогляд аўтара набыў яшчэ адно ўвасабленне ў яго новай стужцы.

Галоўныя героі “Кяхання і партнёрства” — відаблогер Ігар і яго дзяўчына Света — прыязджаюць у родны для Ігара Віцебск, каб наведаць маму хлопца. Яны прыходзяць у знакавыя для Ігара мясціны, шапцуючыя па горадзе, успамінаюць... Іх размовы пра ўсё на свеце: ды прыкладу, пра тое, як Света імкнулася пазнаёміцца з дзяўчатамі ў школе — якім чынам гэта адбылося, чаму Ігар не

Сучасная беларуская графіка — з’ява шмат у чым унікальная ў тым сэнсе, што ў ёй угадваецца ясна задуманая і паслядоўна здзяйсняяльная праграма кафедры графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, створанай больш за 60 гадоў таму. І тое, што ў названай сферы адбываецца, — заканамерны вынік шматгадовай руплівай педагогічнай работы такіх настаўнікаў-кафедраляў, як Павел Любамудраў, Аляксандр Казлоўскі, Васіль Шаранговіч, Уладзімір Савіч, Уладзімір Вішнеўскі, Юрый Хілько. Менавіта пра сённяшні стан “маладзёжнай” графікі, народжанай у акадэміі, і апавядае выстава студэнтаў і выпускнікоў кафедры пад назвай “Пераемнасць”, якая экспануецца ў галерэі “Панарама” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Барыс КРЭПАК

Сёння сям-там у кулурах можна пачуць, што сучасная графіка, у тым ліку і кніжная, па якасці і прафесіяналізме — ужо “не тая”, што была ў 1960 — 1980-я, у час росквіту творчасці Арлена Кашукрэвіча, Васіля Шаранговіча, Аляксандры Паслядовіч, Георгія і Наталлі Паплаўскіх, братоў Уладзіміра і Міхаіса Басалы, Алены Лось, Барыса Забарава, Людвіга Асцэскага, Сяргея Волкава, Эдуарда Агуювіча, а таксама іх калег з наступных пакаленняў, уключаючы Рыгора Сініцу, Валерыя Славука, Паўла Татарнікава, Юрыя Якавенку, Льва Алімава, Валянціну Шоба, Валянціну Сідарава, Рамана Сустава, Воўлгу Нікішыну, Віктара Мікіту, Андрэя Басалыгу, Ташану Сіплевіч ды тых жа таленавітых

майстроў і настаўнікаў Савіча, Вішнеўскага, Хілько. Спіс можна доўжыць... Кажуць, маўляў, няма сёння на беларускім выўлечным небасхіле такіх яркіх зорак. Маўляў, ідзе нейкая стагнацыя ў развіцці графічнага мастацтва і гэтак далей. Аднак мяркуючы па выставах маладых графікаў апошніх гадоў, мне здаецца, такія размовы і думкі вельмі пустыя. Іншая справа, што індывідуальнасць сродкаў масавай інфармацыі і адсутнасць прафесійнай арт-критыкі ўводзяць у зман інтэлектуальнае грамадства ў адносінах да аб’ектыўнай прынцыповай ацэнкі таго, што насамрэч адбываецца ў сучасным беларускім эстампе і малюнку. Па сутнасці, пакуль ніхто з мастацтвазнаўцаў не знайшоў час, каб па-спраўдому прааналізаваць стан таго, што сёння адбываецца ў беларускай станковай і кніжнай графіцы з яе няпростымі праблемамі. Кароткія выставаўныя рэзэнці, прэс-рэлізы, творчыя партрэты асобных творцаў такія праблемы не рашаюць. Ды і прафесійныя абмеркаванні выстаў з удзелам культурнай грамадскасці даўно сышлі ў Лету...

Дык вось, выстава “Пераемнасць”, хаця і невялікая па колькасці прадставленых работ (каля 40), дае поўнае права сцвярджаць: на змену нашым творчасці Арлена Кашукрэвіча, Васіля Шаранговіча, Аляксандры Паслядовіч, Георгія і Наталлі Паплаўскіх, братоў Уладзіміра і Міхаіса Басалы, Алены Лось, Барыса Забарава, Людвіга Асцэскага, Сяргея Волкава, Эдуарда Агуювіча, а таксама іх калег з наступных пакаленняў, уключаючы Рыгора Сініцу, Валерыя Славука, Паўла Татарнікава, Юрыя Якавенку, Льва Алімава, Валянціну Шоба, Валянціну Сідарава, Рамана Сустава, Воўлгу Нікішыну, Віктара Мікіту, Андрэя Басалыгу, Ташану Сіплевіч ды тых жа таленавітых

вае, разлічанае на таўпаты публікі, згоднай аддаваць свае кроўныя, можна прапанаваць узамен? Вось калі бз касавасці — колькі заўгодна... Бянтэжыць і “нестыкоўка” з уласна мастацкім вынікам. Будзем шчырымі: “Казанова” на парадак вышэйшы за ранейшыя спектаклі тых жа аўтараў і пастановшчыкаў. Але тья прэм’еры ўхваляліся ў СМІ. Гэту — пачалі ганьбіць, яшчэ не паглядзеўшы. Дзе ж логіка?

Музыцы Брэйтбурга ўласціва хуткая запамінальнасць, папросту неабходная для хітоў. Вынікае яна з пазнавальнасці, прысутнасці ў мелодыі добра знаёмых, усім вядомых інтанацый — таго, што азначаюць як “інтанацыйны спойнік эпохі”. Але ўзнікае небяспека друганасці: маўляў, усё гэта мы ўжо дзесці чулі — нібыта ці насамрэч. Калі ў “Блакітнай камеі”, “Дуброўскім” такія “знаёмыя незнаёмцы”, кожны са сваім шлейфам музычных успамінаў, прысутнічалі, што называецца, “на поўным сур’ёзе”, дык пры ўсім поспеху твораў у публікі (пляггадовы кантракт на “...Камею” працягнуты Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатрам лішч на тры гады) абсабіта ў мяне не маглі не ўзнікаць пытанні наконт “Дуброўскім”, пастаўленымі сіламі

Надзея БУНЦЭВІЧ

Музікі Кіма Брэйтбурга, як і яго шматлікія песні, для нас не навіна. Яго спектаклі ідуць бадай часцей за ўсё разам узятыя музычна-тэатральныя творы беларускіх аўтараў, канкуруючы хіба з увасабленнем на нашых сценах творчасці фенадзя Пладкова. Можна колькі заўгодна кіпць на гэты конт, але выключна на публіцыстычным узроўні. Бо ледзь справа даходзіць да практыкі — хаця б на ўзроўні дакладнай беларускай назвы, якая павінна была б апінуцца ў афішах замест таго ж “Казанова”, узнікае паўза. Нават з ферматамі, што значна павялічвае яе працягласць. Сапраўды, што беларускае прычым такое ж хітова-каса-

Глеб Сіражэка. “Мужчынскі горск”.

Валерыя Гарман-Дрэбзана. “Палёт над гняздоў”.

Кацярына Валюска. “Давалты гор”.

Пераемнасць графікі ад каранёў да кроны

кавіце постмадэрновага сімвала, алегорыя, формула-знак, складаная сістэма шпрыхой, плямаў, фактурна-проставая структура, якая ўзнікае са змяшчэння і спляцення форм, кампазіцыйнай напружанасці рытмаў. Праўда, некаторыя работы такога тыпу дзейнічаюць больш на розум, а не на падсвядомасць, і таму цікавая па сваёй форме кампазіцыя можа не знайсці патрэбнага водгукі ў глядзца. Але гэта натуральна: выўлечнае мастацтва — рэч вельмі суб’ектыўная і для глядзцоў, а для мастацтвазнаўцага ўспрымання...

Мне здаецца, асабліваецца сучасных мастацкіх настрояў маладых графікаў зводзіцца, уласна кажучы, не столькі да выбару тых ці іншых тэхнічных сродкаў, якімі трэба карыстацца ў рабоце, колькі да таго, якім паўстае асабіста ён у сваім мастацтве, што сцвяр-

дае, чым жыве, як устрымае рэчыву гісторыю, рэчаіснасць і ў цэлым сваю радзіму ў яе нацыянальным вобразе. Урэшце, маладыя графікі даволі свабодна працуюць і ў шырокім дыяпазоне гравюрных тэхнік: літаграфія, лінарыт, афарт, сухая голка, акватывта, меца-тынта, дрыварыт, змяшаныя тэхнікі. І ў гэтым, ка нешце, заслуга і настаўнікаў, і ўнікальнага друкера Дзмітрыя Малаткова. Дадам, што хутка ў Акадэміі запрапоўць уласныя графічныя майстэрні пры кафедральнай графіцы. Такім чынам адна з важных вытворчых праблем будзе вырашана.

Загадчык кафедры графікі, дацэнт Юрый Хілько расказаў мне пра тое, што студэнты па ўласным рашэнні выбіраюць тэмы ды тэхніку сваіх курсавых і дыпломных праектаў. Толькі ў выключных выпадках, калі вопытны педагог ба-

дзіства выбураў для сябе ношу непаспільную, можа прапанаваць яму іншую тэму, адпаведную яго мастакоўскім і псіхалагічным схільнасцям. Напрыклад, некалькі гадоў таму быў нават выпадак, калі графік Дзмітрый Асадчы пасляхова абараніў дыплом, зроблены абыем на палатне: серыю карцін “Край мой” з пляці частак! А Таццяна Казанцава бліскача абараніла дыплом па “чыстым” малюнку. Урэшце, у нас у акадэміі, як гаворыць Юрый Хілько, выкаданне малюнка знаходзіцца на вельмі высокім узроўні, дзякуючы ў тым ліку кіраўніку кафедры малюнка прафесару Уладзіміру Тоўсіцку, прафесару Алегру Назаранку і іншым вопытным настаўнікам.

“Звышзадача” маладзёжнай графікі, як мне прадстаўляецца, ёсць памкненне аўтараў выявіць унутранае

адзінства выбуца ў часе і прасторы — паказаць непарыўную сувязь вытокаў нацыянальнай культуры і востра сучаснага мастацкага светаадчування. Што чакае заўтра гэтых хлопцаў і дзяўчат, студэнтаў і тых, хто ўжо выйшаў за парог акадэміі на самастойны хлеб? Куды завядуць іх творчыя шляхадарогі і хто дасягне Алімпіа? Але адно відавочна: ім прызначана прайсці праз шэраг сур’ёзных жыццёвых перашкодаў і расчараванню. Некаторыя ўчарашнія выпускнікі і сённяшнія студэнты, чые творы прадстаўлены ў экспазіцыі, хачу верыць, з годнасцю пераадолеюць такія бар’еры. Дастаткова назваць імяны Марыны Мароз, Юліі Маушара, Ірыны Бярэцкай, Настассі Лебядзінскай, Таццяны Зацяц, Кацярыны Бяляўскай, а

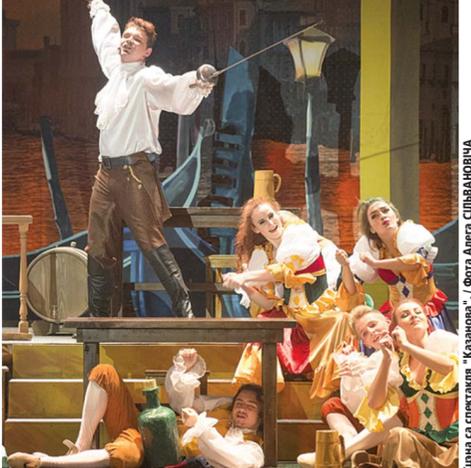
Арцём Цімашэнка. “Кампазіцыя ў кружэ”.

таксама Марыі Дарожка, Марыны Жвірбля, Дар’і Чурпіс, Ангеліны Блашчыцынай, Арцёма Цімашэнкі, Глеба Сідарэнкі, Фёдора Шурмялёва, Тамары Шлэгел... Я не прыхільнік пералічэнняў у падобных артыкулах шматлікіх прозвішчаў мастакоў, але ў дадзеным выпадку лічу, што для чытачоў карысным будзе ведаць, хто, магчыма, ужо сёння і тым больш заўтра годна прэзентуе нашу нацыянальную выяўленчую культуру не толькі ў

лектуальным соцыюме пра гэта ведае?

Так, праблемы існуюць — і творчыя, і арганізацыйныя, і фінансавыя. Куды ж без іх у наш складаны час? Але гэта іншая тэма, якая выходзіць за рамкі артыкула. Адно зраўмула: усе праблемы, па магчымасці, трэба вырашаць і кіраўнікам акадэміі, і настаўнікам, і сродкам масавай інфармацыі, і самаму прыцягальнаму ў народзе медыя — тэлебачанню. Канешне, з дапамогай дзяржавы...

“Казанова”: гэта нова?

Сілава з спектакля “Казанова”. / Фота Алены Сілава-Яворска.

праз прыгоднікі жанр ды іронію, парадыйна-карыкатурнае увасабленне герою, што стала класікай коміксаў — хаця можна знайсці і шмат сур’ёзных тэм, увасабленых праз “смешныя прыколы і выразныя тэмы

БДУКіМ, перашкаджаў таксама аркестр, што змяшчалася на сцене і іграў разам з інструментальнай фанаграмай, выклікаючы непараўменне самой сваёй прысутнасцю. Дый драматургія вынічалася ўрыўкаваасцю, шматкаватасцю: нават калі ўлічваць уздзеянне на яе кінамастацкіх прыёмаў, гэта была хутчэй асобныя замалёўкі, знітаваныя па прынцыпе соіты.

Усе мінусы ператарыліся ў плюсы, калі ў “Казанове” змяніўся сам жанр: гэта не проста музыкі, а мюзікл-комікс. Такое азначэнне ў творах кампазітара з’явілася не ўпершыню: як мюзікл-комікс у гэты час пазіцыянаваўся спектакль “Ленарда”, які мінчане маглі бачыць год таму на гастролях Стаўрапальскага акадэмічнага тэатра драмы імя Міхаліна Лермантава ў нашым Музычным тэатры (праўда, там слова “комікс”, у адрозненне ад некаторых іншых увасабленняў гэтага твора, не выстаўлялася ў афішу). Дый сам жанр комікса нежак не спалуцаваў з Леанарда да Вінчы, чую асобу і тым больш творчасць мы прызвычаліся ўспрымаць з большым пінэтатам.

Іншая справа — Казанова! Тут як нідзе дарэчы і зварот да масавай культуры, прыналежаючай якой з’яўляецца комікс, і вырашэнне тэмы

пра спакушэнні з падманамі, а пра кяханне. Пра псіхалогію “ахвяры”, задаволеннай сваім лёсам. Пра роллю “грамадскага меркавання”, якое не толькі дазваляе, але і вымушае бачыць у чалавеку менавіта тое, чаго ад яго чакаюць. І пра ўсё гэтыя доволі сур’ёзныя тэмы — наўмысна “зніжанай” мовай комікса, але не пераходзячы мяжу добрага густу. Вымусіць залу шчыра смяяцца — больш складана, чым плакаць. Тут — атрымалася.

Адзінае, над чым трэба яшчэ працаваць, — гэта адпаведнасць гукарыжысуры акустычным умовам залы. Мне пашчасціла сядзець у канцы партэра. Тья ж, хто апынуўся бліжэй, пакутавалі ад дзвібеў, а некаторыя былі настолькі агаломшаны, што сыйшлі пасля антракту. Дадам, што і ў ранейшых пастановак твораў Брэйтбурга тая ж праблема.

Устацім — усё са знакам якасці. Неверагодная сумесь яркіх фарб, стыльва-жанравых спасылак, элементаў розных відаў мастацтваў — ад эстэтыкі вулічных тэатраў да стылю “гобліннаўскіх” перакладаў у кіно, ад шыкоўнага валадання шплагі (фехтаванне — як у прыгоднічкіх стужках, дзе артыстаў змяняюць каскадзёры) да шалёнай энергетыкі не толькі салістаў, але і праслававай “масоўкі”

(кардбалет танцуе так, што не снілася прафесіяналам). Сярод удзельнікаў ёсць не толькі пачаткоўцы, але і вядомыя эстрадныя салісты, якіх папраўдзе не пазнаць. Звычайна статычны, гэты “ліра-элічны” Андрэй Коласаў тут паўстае надзіва пластычным, харызматычным — прыроджаны Казанова. Лўген Слўцкі, вядомы добрым джазавым выкананнем, нечакана пераўвасабляецца ў адмоўнага персанажа — судзьцю Мальдзіні, чья постаць нагадвае шматлікі ўвасабленні расініеўскага дона Базіліа з “Севільскага цырульніка”. Ды што казаць, кожны — зорка.

Таму, як БДУКіМ умее даносіць да публікі свае практы, трэба павучыцца. Рэклама, інфармацыйнае суправаджэнне, праграмы-букелеты не толькі з пералікам удзельнікаў, але і са сціслай даведкай пра кожнага, магчымаасці слфлі афішы, сувеніры-магніты — еўрапейскі ўзровень! Куды толькі знікаюць тья крэатыўшыя пасля заканчэння ВНУ? Чаму лабарыя менеджмент не ахоплівае ўсё нацыянальнае ў культуры? Праўда, з дрэскодам крыху перабольшылі: у запрашальніках (заўважце, не на адрэцкіх кінафестывалю ў Канах, а на прэс-прагляд) пазначалі “black tie”, што прадуплджвае дамскія вярчрныя

строі даўжынёй да падлогі. Вытрымала яго адзіная дзюўчына, якая пачувалася ніякавата: сумкі арганізатары прыйшлі ў сакенкаў для катэлія. ...У снежня нас чакае яшчэ адна прэм’ера Брэйтбурга — мюзікл “Джэйн Эйр” у Музычным тэатры. Давайце ашнімі яго якасць, а не параджавы нумар на беларускім сцене. Хаця колькасць таксама схіляе да роздуму: цікава, якім атрымаўся б “Казанова”, каб пастаўшчыкі не напярэкаваліся з б на ранейшых мюзіклах? Зварніце ўвагу і на тое, што ва ўсіх тых выпадках і тэатр і навучальна ўстанова атрымлівалі творчы прадукт, што называецца, “пад ключ” — з гэтым вы не адно творам, але і добра распрацаваным ідэям, праграмамі-букелеты не толькі з пералікам удзельнікаў, але і са сціслай даведкай пра кожнага, магчымаасці слфлі афішы, сувеніры-магніты — еўрапейскі ўзровень! Куды толькі знікаюць тья крэатыўшыя пасля заканчэння ВНУ? Чаму лабарыя менеджмент не ахоплівае ўсё нацыянальнае ў культуры? Праўда, з дрэскодам крыху перабольшылі: у запрашальніках (заўважце, не на адрэцкіх кінафестывалю ў Канах, а на прэс-прагляд) пазначалі “black tie”, што прадуплджвае дамскія вярчрныя

строі даўжынёй да падлогі. Вытрымала яго адзіная дзюўчына, якая пачувалася ніякавата: сумкі арганізатары прыйшлі ў сакенкаў для катэлія. ...У снежня нас чакае яшчэ адна прэм’ера Брэйтбурга — мюзікл “Джэйн Эйр” у Музычным тэатры. Давайце ашнімі яго якасць, а не параджавы нумар на беларускім сцене. Хаця колькасць таксама схіляе да роздуму: цікава, якім атрымаўся б “Казанова”, каб пастаўшчыкі не напярэкаваліся з б на ранейшых мюзіклах? Зварніце ўвагу і на тое, што ва ўсіх тых выпадках і тэатр і навучальна ўстанова атрымлівалі творчы прадукт, што называецца, “пад ключ” — з гэтым вы не адно творам, але і добра распрацаваным ідэям, праграмамі-букелеты не толькі з пералікам удзельнікаў, але і са сціслай даведкай пра кожнага, магчымаасці слфлі афішы, сувеніры-магніты — еўрапейскі ўзровень! Куды толькі знікаюць тья крэатыўшыя пасля заканчэння ВНУ? Чаму лабарыя менеджмент не ахоплівае ўсё нацыянальнае ў культуры? Праўда, з дрэскодам крыху перабольшылі: у запрашальніках (заўважце, не на адрэцкіх кінафестывалю ў Канах, а на прэс-прагляд) пазначалі “black tie”, што прадуплджвае дамскія вярчрныя

строі даўжынёй да падлогі. Вытрымала яго адзіная дзюўчына, якая пачувалася ніякавата: сумкі арганізатары прыйшлі ў сакенкаў для катэлія. ...У снежня нас чакае яшчэ адна прэм’ера Брэйтбурга — мюзікл “Джэйн Эйр” у Музычным тэатры. Давайце ашнімі яго якасць, а не параджавы нумар на беларускім сцене. Хаця колькасць таксама схіляе да роздуму: цікава, якім атрымаўся б “Казанова”, каб пастаўшчыкі не напярэкаваліся з б на ранейшых мюзіклах? Зварніце ўвагу і на тое, што ва ўсіх тых выпадках і тэатр і навучальна ўстанова атрымлівалі творчы прадукт, што называецца, “пад ключ” — з гэтым вы не адно творам, але і добра распрацаваным ідэям, праграмамі-букелеты не толькі з пералікам удзельнікаў, але і са сціслай даведкай пра кожнага, магчымаасці слфлі афішы, сувеніры-магніты — еўрапейскі ўзровень! Куды толькі знікаюць тья крэатыўшыя пасля заканчэння ВНУ? Чаму лабарыя менеджмент не ахоплівае ўсё нацыянальнае ў культуры? Праўда, з дрэскодам крыху перабольшылі: у запрашальніках (заўважце, не на адрэцкіх кінафестывалю ў Канах, а на прэс-прагляд) пазначалі “black tie”, што прадуплджвае дамскія вярчрныя

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

— У тэатры дванаццаць акцёраў, — інфармуе дырэктар. — Становішча не катастрафічнае, але... Маюся, каб ніхто з трупы праз нейкія прычыны не выбываў на доўгі тэрмін. Шукаем у каледжах культуры практыкантаў, а вось да стварэння ў такіх кропках курсаў і выхавання там акцёраў для тэатра наш галоўны рэжысёр ставіцца без энтузіязму. Спробы такія рабіліся, але ні да чаго добрага не прывялі. Я яму кажу: "Глядзі, дачакаешся, з вуліцы будзем падмену набіраць". А яшчэ ходзяць чуткі, што ідзе новая хваля аптымізацыі...

Дэкарацыі, касцюмы, лялек, як я ўжо згадаў, тут робяць сваімі сіламі. Матэрыялы для іх даражэюць рэгулярна, у адрозненне ад кошту на білеты. На бесцырымоннае пытанне пра тарыфы служачых тэатра спадар Андрэенка толькі з прыкрасцю адмахнуўся і павёў нас да сваёй мары — да часткі даху будынка, дзе думае стварыць тэатральны дворык — летнюю мансарду. Каб людзі, якія прыйшлі на спектакль, змаглі бы ваць тут час да яго пачатку за кубкам кавы, каб па заканчэнні імпрэзы можна было зноў зазірнуць сюды і артыстам, і глядачам — пагутарыць у нефармальнай абстаноўцы.

Не здзічэлі б...

— Краязнаўчы музей у школьных гады існаваў у маім жыцці ў выглядзе абавязковых экскурсій, — гаворыць адкрыта Марчанка. — І, збіраючыся ў нашу з вамі паездку, я спецыяльна пакапаўся ў інтэрнэце на прадмет таго, што ж у гэтай установе адбываецца цяпер. Я не хаджу ў нейкія музеі толькі таму, што яны лічацца як бы абавязковымі для наведвання. Іду на пэўныя выставы, мерапрыемствы, якія мяне чымсьці заінтрыгавалі. І так ва ўсім.

Жаданне вывучыць гісторыю роднага краю больш падрабязна прыйшло да Аляксандра з узростам ды з падачы аднаго з сяброў, які сам цікавіўся Магілёўшчынай і па сваёй тэлевізійнай прафесіі шмат ёй займаўся. Марчанка перакананы, што такія "эгаістычныя" звесткі неабходныя людзям яго рамяства ў творчасці. Тым больш, калі яны служаць у РТБД.

...У Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі праходзілі экскурсіі, іх праводзіла вядучы навуковы супрацоўнік Марына Тарасава. Да адной з іх (школьнікаў) далучыўся і Аляксандр Марчанка, які ўважліва слухаў Марыну Анатольеўну ды разглядаў экспанаты — у адрозненне ад большасці дзяцей, што бавілі час у сваіх гаджэтах. Падчас аднаго з кароткіх "антрактаў" паміж групавымі наведваннямі мы пагутарылі са спадарыняй Тарасавай. (Дарэчы, у ходзе такіх даверлівых дыялогаў мы з Аляксандрам Анатольевічам мяняліся ролямі: ён

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком: Магілёў

Аляксандр Марчанка і Марына Тарасава.

Прыгажун Тэатр лялек.

Уладзімір Андрэенка і "Культура".

З Вікторыяй Максімавай. / Фота Алега Клімава.

Энергія Магілёва. І для яго

Разгорнуты сінопсiс для будучай п'есы аб малой радзіме з установамі культуры ў галоўнай ролі

выступаў у якасці "добрага следчага", калі размова заходзіла аб дзясягненнях устаноў, а я, ледзь гаворка тычылася праблем, прыкідваў на сябе адзежку "злога", і наадварот. Марчанка нярэдка ў "допытах" браў ініцыятыву на сябе, чым выгадна адрозніваўся ад большасці маіх папярэдніх "спадарожнікаў" па вандраваннях.)

"Скардзячыся" Марыне Тарасавай на паводзіны ў музеі дзяцей, я пайшоў далей, рызыкнўшы вылучыць тэзіс аб тым, што прыток публікі ў такія ўстановы здараецца толькі ў дні, калі наведванне іх бясплатнае.

— А я неаднаразова чула: "Скажыце, калі ў вас бясплатны дзень, тады мы і прыйдем", — пагадзілася спадарыня Тарасава. — Імкненне да дармовага ў людзях невынішчальнае. Маё ж глыбокае перакананне заключаецца ў тым, што стаўленне людзей да музеяў — гэта паказчык маральнага здароўя грамадства. Хочучы яны захаваць гісторыю сваёй краіны, будуць хадзіць у музеі, тым самым матэрыяльна падтрымліваючы іх. Не будучь... Музеі, бібліятэкі, тэатры — гэта апошняе, што засталася ў чалавецтва, каб яно не здзічэла да канца.

Краязнаўчы музей — шыкоўны, быццам бы якісьці з нацыянальных! Са скрупулёзна падібраным фондам, з найцікавым ды падрабязным матэрыялам. Візуальна асаблівы ўпор, як я зразумеў, робіцца на дыярамы. Да некаторых з іх прыкладаецца аўдыясуправаджэнне, напрыклад, гукі жывёльнага свету. На першым паверсе — невялікая крамка гандлюе вы-

рабамі магілёўскіх жа майстроў — фігуркамі звяркоў, дамавікоў, размаляванымі талеркамі, эксклюзіўнымі лыжачкамі, ёсць абавязковыя каляндарыкі ды магніцікі. Можна набыць і аўдыягід па установе. Навар ад такой камерцыі не надта вялікі, але і такім спосабам аказваецца ўвага наведвальнікам.

— На жаль, пытанне фінансавання — балючае для нас, — адзначае Марына Анатольеўна. — Дзяржава, вядома, вылучае сродкі, але для жаданага абнаўлення іх недастаткова. У апошнія тры гады мы не можам сабе дазволіць новай вітрыны, набыццё новых экспанатаў.

Тарасава з выклікам, у якім няцяжка было пачуць горчы, заўважыла, што разумею тую моладзь, якая, "атпакутваўшы" размеркаванні, з культуры бяжыць, што пройдзе дзесяць гадоў, пачне сыходзіць яе пакаленне работнікаў культуры, а змены яму — з неабходным багажом навыкаў ды ведаў — не будзе...

Аўтэнтыка вам у хаце!

— У гарадскім цэнтры культуры і вольнага часу я быў, напэўна, парачку разоў, на якіхсьці ранішніках, — кажа Аляксандр Марчанка. — Будынак адрамантавалі, знешні выгляд яго мне вельмі падабаецца. А знакаміты цэнтр быў народным тэатрам "Валяцін", які стварыў актёр і рэжысёр Валяцін Ермаловіч. Наогул, у дачыненні да ўсёй беларускай культуры вярта кажаць пра ролю асобы ў ёй. Калі гэта чалавек, які шукае, наватар, то і, дапусцім, назва цэнтра культуры,

у якім ён працуе, будзе гучаць у станоўчым сэнсе не толькі падчас чарговых "дажынак", а пастаянна. А ёсць і такія людзі ў нашай культуры, чые прозвішчы з'яўляюцца намінальнымі — у адмоўным сэнсе.

Спадар Марчанка часам не разумее, па якіх правілах на ўзроўні дзяржавы "гуляюць" у айчынай культуры. Не разумее, калі яе дзеляць на добрую і дрэнную ("той "водападзел" павінен быць, магчыма, такім: альбо гэта культура, альбо не"), яму не стае крытычнасці ды супрацьпастаўлення, "разнадумства" і разнастайнасці.

— Мне таксама не хапае, — і я некалькі штучна завастраю. — Умоўна кажучы, як спявалі 60 гадоў таму ў дамах культуры "Хабанеру", так і працягваюць спяваць, як плялі з саломы, так і плятуць, форма мала мяняецца. Выдатна, што яны — сканцэнтраванне народнай самадзейнасці, гурткаў па інтарэсах, але "рэпертуару" ва ўсім хочацца пасучасней.

— Так, чаго мы ад іх хочам? — падтрымлівае мяне Марчанка. — І што яны могуць прапанаваць з новага?

Дырэктара цэнтра Вікторыю Максімаву мы і папрасілі разбурыць нашы "стэрэатыпы" на канкрэтных прыкладах. Але спачатку ўдакладнілі, што тэатр "Валяцін" па-ранейшаму ў ім працуе. Штогод ЦКІВЧ праводзіць больш за шэсцьсот мерапрыемстваў (і дае свае памяшканні для сустрэч, якія носяць афіцыйны характар, сямейных урачыстасцяў і да таго падобнага). У яго фарміраванні спяваюць, танчаць, гуляюць, маюць, чаканяць суве-

нірныя манеты, займаюцца фотасправай і шмат яшчэ чым ад малага да вялікага агульнай колькасцю каля 800 чалавек. Да эксклюзіву Вікторыя Леанідаўна адносіць куток этнічнай культуры "Беларуская хатка", дзе ў выглядзе розных прадметаў акумуляваліся ўсе нашы ўяўленні пра некалі "тыповы" беларускі селянскі побыт. (Між іншым, тое-сёе пад аўтэнтыку вырабляюць ўмельцы народнай студыі дэкаратывна-прыкладнога мастацтва "Чараўніцы" самога цэнтра, а іх вырабы прадаюцца ў згаданай краме).

— Як можна адмовіцца ад, як вы кажаце, "хабанер", ад такога нашага мінулага ў культуры? — звяртаецца да мяне спадарыня Максімава. — Гэта падмурак, на якім трывае дзяржава. Краіна, населеная людзьмі, якія не жадаюць памятаць свой род, якая не беражэ свае карані, непазбежна гіне. Таму ёсць мноства прыкладаў у гісторыі. Іншая справа, што побач з векавымі дрэвамі, вядома, павінен расці і лес-маладняк. У нашым выпадку — як развіццё традыцый, як штосьці новае.

Тэатральныя калектывы цэнтра гатовыя да навацый на стыку форм-зместу, яны хацелі б паэксперыментавалі з гукам ды відэазэрагам, намёткі ёсць, але ва ўстановы пакуль няма грошай на адпаведную апаратуру, якая дазволіла б ажыццявіць гэты "капрыз". І ўсё роўна тут не здаюцца, шукаюць неабходную тэхніку па-за сваімі сцянамі і выкарыстоўваюць яе ў працы. А часткова ліквідуе фінансавыя "дзіркі" бацькоўскі камітэт, які дзейні-

чае пры ўстанове. Адною з апошніх яго добрых спраў стаў збор сродкаў на куплю калготаў для харэаграфічных ансамбляў. Татальнае ж абнаўленне гардэроба ў ЦКІВЧ адбылося пару гадоў таму — каля 20 гадоў тут чакалі таго моманту, калі выдзеленыя бюджэтныя сродкаў хопіць на такі маспашыў.

Яшчэ пра эксклюзівы. Сумесна з этнаграфічным комплексам традыцыйных народных промыслаў "Зялёны гай" цэнтр летась упершыню правёў на месцы размяшчэння гэтай рэплікі вёскі XIX стагоддзя старадаўні абрад "Зялёныя святкі". У далейшым такое ўзаемадзеянне плануецца пашыраць ды ўзбудзіць — святая, звязаных з нацыянальнымі традыцыямі, у Беларусі хапае. У Пячэрскім леспарку на Каляды ўжо не першы год праходзіць конкурс на прыгатаванне юшкі, спадарожнічае яму тэатралізаванае шоу, заснаванае на абрадах, заздзейнічаны ў ім і калектывы ЦКІВЧ. Увогуле, план па фінансах ды мерапрыемствам Цэнтр краіне дае (першы ў 2016-м ужо перавыкананы).

— Засмучае тое, што за апошнія гады ў горадзе закрыліся не адна і не дзве ўстановы клубнага тыпу, — уздыхае Вікторыя Леанідаўна. — Асабліва ведамствы ў гэтым "атрымалі поспех", пазбаўляючыся ад сваіх ДК. Што рабіць, пытанне рэнтабельнасці прадпрыемстваў сёння стаіць вельмі жорстка.

"Выступаючы ад імя ўсіх сваіх калегаў па культуры", дырэктар згадала і слаўтыя тыпавыя штатныя расклады, якія калі і карэктуюцца, то ў вельмі малой ступені, у цэлым застаючыся нязменнымі ледзь не з савецкіх часоў. А аптымізацыя працягваецца, і хто з новага года павінен замест аптымізаванага машыніста сцэны выносіць крэслы — незразумела. Як незразумела, хто абавязаны ўставіць на месца цагліну, якая выпала са сцяны, калі інжынер-будульнік не прадугледжаны.

Добрае слова для Магілёва

— За 20 гадоў Магілёў змяніўся ў лепшы бок, — праводзячы мяне да шансону, абагульняе Аляксандр Марчанка. — Уласна, як змяніліся, скажам, усе абласныя гарады, якія сталі больш рэльефнымі, сталі мець больш выяўленыя, уласцівыя толькі ім асаблівасці, пачынаючы са сваёй архітэктурнай часткі і заканчваючы нейкімі іншымі ўнутранымі працэсамі. Думаю, такую... культурную выпукласць Магілёва фармуюць у тым ліку міжнародныя акцыі, маштабныя фестывалі. Працуюць на поўную моц тэатры, адрэстаўраваныя шматлікія помнікі ды гістарычныя аб'екты, аказалася, што жывыя традыцыі. Падабаецца мне яго цяперашні ландшафт, нейкая ў яго цяпер ёсць... паэтычная энергія!

Я завёў новую папку і акуратна напісаў на вокладцы — “Фандрайзінг: як знайсці сродкі”. Потым падумаў і дадаў “...і партнёраў-аднадумцаў”. Гэта папка для вас, шанюныя чытачы. У ёй — рэалізацыя вашых прафесійных мар (чыгтай — ідэй): бліскучыя аўтабібліятэкі і аўтаклубы, адроджаныя сядзібы і добраўпарадкаваныя паркі, квэсты і турмаршруты з гасцёўнямі ды аграсядзібамі... Умова толькі адна — тыя ідэй вы павінны мець.

Яўген РАГІН / Фота аўтара

цяпер паспрабую гэта зрабіць. Не сам, а з дапамогай ведаў, што далі нам у той “семінарскі” дзень прадстаўнікі грамадскіх, недзяржаўных, некамерцыйных, добрачынных аб’яднанняў, што спецыялізуецца на кансультацыях і трэнінгах для пабудовы стратэгічных партнёрстваў (іхнія сайты і тэлефоны — у папцы: дарэчы, раю і вам завесці падобную). Ну дык вось, за што прыдбаў — за тое і аддаю.

Як знайсці донара?

Яшчэ іх называюць донарамі, фондамі, адкрытымі праграмамі і конкурсамі... У маёй запаветнай папцы такіх — роўна 20. Але і ў інтэрнэце, які ў разы

Якой мае быць заяўка

У вас ёсць арыгінальная ідэя, якая стала асновай вашага ўнікальнага праекта. Вам цяпер трэба падаць заяўку (ці канцэптуальны ліст) у абраны вамі фонд. Вось тут і павінна пачацца творчасць! Сем разоў адмерайце, падумайце, парайцеся. Але ў выніку першыя сказы згаданага дакумента павінны донара зацікавіць, заінтрыгаваць, узяць у палон. Калі вышы аргументы ўзаемакарыснасці праекта не пераканаюць, заяўку, магчыма, да канца так і не працягаюць. А нам таго не патрэбна.

Вельмі істотны, на мой погляд, нюанс. Грошы, як мне падаецца, мы не павінны прасіць. Трэба такім чынам падрыхтаваць

дуць гатовыя гасцёўні і кемпінгі з кавярнямі, можна пераходзіць да планавання перспектыўнага турыстычнага бізнесу. Словам, апетыт прыходзіць за сталом. Таму, калі вы трапіце ў палон фандрайзінгавай дзейнасці, вашай настольнай кнігай назаўжды стане тэрміналагічны слоўнік праектанта. Вось некалькі патэнцыяльных артыкулаў для яго:

Праект — асобны, адносна незалежны план, які мае мэту, задачы і асноўныя крокі для дасягнення мэты за пэўны час з прыцягненнем неабходных рэсурсаў.

Характарыстыкі праекта — ён накіраваны на дасягненне канкрэтных мэтаў; уключае скаардынаванае выкананне ўзаемаз-

Форум: запрашаем да дыскусіі!

Іншы погляд на Агінскага

“К” працягвае ў розных ракурсах разглядаць тэму пошуку героя ў нашай творчай прасторы. Не так даўна на старонках газеты вялася размова пра пераасэнсаванне постаці Францыска Скарыны (“К” № 47), а ў нядаўна прэзентаванай кнізе “1813” Міхал Клеафас Агінскі, знакаміты арыстакрат, кампазітар, стваральнік паланэза “Развітванне з Радзімай”, уступае ў суцэлку з арміяй... ажылых французскіх пяхотнікаў. Такі нетрывіяльны для айчынай літаратуры сюжэт прапанаваў краязнаўца і журналіст Уладзімір САДОУСКІ. Але інтэрв’ю для “К” мы пачалі з пытання пра збор сродкаў на кнігу — на краўдфандынг-платформе, перайшоўшы да таго, ці патрэбны беларусам кнігі такога кшталту.

— Выдацца, аказалася, лёгка. І большасць маладых аўтараў робяць гэта самастойна, наколькі я ведаю (не “варуся” ў нашай літаратурнай тусоўцы), бо за грошы выдавецтва звычайна друкуюцца, можа, толькі тыя аўтары, чыё імя на сльху. Грошы ж сабраў праз краўдфандынгавую платформу: пазначыў суму ў 850 рублёў, але праз камісію ў мяне засталася на працу з выданнем, арганізацыю прэзентацыі, а таксама на падарункі тым, хто ўдзельнічаў у кампаніі прыкладна 750 рублёў. Калі прыкінуць, дык афармленне тэксту ў паўнаватрасную электронную кнігу каштавала прыкладна 500 рублёў.

— Акрамя грошай краўдфандынг яшчэ чым-небудзь дапамог?

— Знайшліся людзі, якія казалі “навошта ты дапамагаеш гэтым нахлебнікам?” Але ж, лічу, атрымалася своеасаблівая рэкламная кампанія кнігі, піяр па каналах як “Вулея”, так і выдавецтва. У выніку — куды большы ахоп аўдыторыі, чым каб я толькі праз свой блог спрабаваў праматываваць збор сродкаў. Спонсараў — тры групы: знаёмыя і падпісчыкі, якія прыйшлі праз сацыяльныя сеткі, сябры, каго ведаю асабіста, і невядомыя мне людзі, што ахвяравалі досыць вялікія сумы.

— Па адукацыі — інжынер, па пакліканні — краязнаўца. Як “занесла” ў літаратуру?

— Мяне хутчэй “занесла” ў краязнаўства: першапачаткова я завёў блог менавіта з літаратурнай мэтай. Упершыню пачаў пісаць даволі рана, яшчэ са школьнай лавы, нават публікаваўся некалькі разоў у часопісах, пазней пісаў пра тое, што было цікава — разнастайную фантастыку. А ўвогуле люблю жанр альтэрнатыўнай гісторыі, калі аўтар бярэ рэальны гістарычны эпізод і разглядае яго ў іншым ключы. Дарэчы, вельмі папулярная тэма ў жанравай літаратуры.

— Чаму для дэбютнай кнігі выбралі мастацкі, а не навукова-папулярны жанр?

— Напісаць мастацкую літаратуру нашмат прасцей, чым навукова-папулярную — не трэба капацца ў крыніцах, спраўджаць факты, калі чагосьці не знайшоў можаш самастойна дадумаць. Да ўсяго, для “1813” я абраў фармат электроннай кнігі, дзе не трэба гнацца за вялікім накладам, а падрыхтоўка каштуе адносна танна, калі параўноўваць з друкаванымі выданнямі падобнага аб’ёму. Так, усё рабілася з пазіцыі “танна і сярэдзіта”.

— Перапляцёнае айчынай гісторыі і масавай заходняй культуры — экзатычны сцінг для нашай даволі строгай гістарычнай літаратуры. Чым натхняліся?

— Іншымі кнігам. Праўда, я даўно ўжо не чытаў нічога падобнага, хоць пачынаў з класікі — рамана “Чапавек у высокім замку” Філіпа Дзіка і твораў Гары Нормана Тэртлдава (у яго ёсць, скажам, цыкл гістарычнай фантастыкі пра тое, як падчас Другой сусветнай інашпалеццяне прывяцелі захопліваць на Зямлю). Зомбі-тэматыка мне заўсёды была цікавай. Я вырас на фільмах нахшталь “Золку мерцвякоў”, “28 дзён праз”, таму такі жанравы букет мне здаўся незвычайным, тым больш для нашай літаратуры. Хацелася напісаць тое, што я сам з радасцю пачытаў бы, і, думаю, гэта ў мяне атрымалася.

Пад час заняткаў па фандрайзінгу ў Інстытуце культуры Беларусі: спускаючы, на жаль, было не нашмат больш, чым на фота...

Чарга з грантадаўцаў... Калі яна з’явіцца?

Папка ўзнікла ў выніку майго ўдзелу ў семінары-практыкуме “Фандрайзінг: як знайсці сродкі для развіцця культуры”, які наладзіў Інстытут культуры Беларусі. Анансаваўся ён як рэспубліканскі. У прынцыпе, усё так і было: прыехалі прадстаўнікі абласцей краіны, ды толькі агулам іх не набралася і з дзясятка. Прычына вядомая і абрыдлая: недахоп грошай. Іронія лёсу нейкая: на практыкум, дзе спецыялісты вучаць грошы здабываць, раённых сродкаў якраз і не хапіла. Ці выкарацаемся мы з гэтага зачараванага кола? Суцішае толькі адно: мо эканомленыя рублі ў аддзелах ІРКІСМ выкарыстаюць на ведамасную падпіску на “К”.

Для цікаўнасці пазначу, адкуль здолелі прыбыць “семінарысты”. Са сталічнага Музея Якуба Коласа, замкавых комплексаў у Міры і Нясвіжы, Чэрвеньскага раённай бібліятэкі, магільскага абласнога метацэнтра, тураўскага музея, Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Асіповіцкага раёна... Прызнацца, я чакаў, як мінімум, разоў у пяць болей слухачоў. Вось таму “фандрайзінгавая” папка і з’явілася. Я ў альтэрнатыўных спосабах здабыцця грошай — дылетант. Але як журналіст добра ведаю, што практная дзейнасць у сферы культуры досыць вынікова развіваецца ў шэрагу раёнаў Гродзеншчыны, у некалькіх — па Гомельшчыне, Брэстчыне ды Віцебшчыне. У большасці ж выпадкаў пісаць даводзіцца не пра наяўнасць, а пра адсутнасць згаданых высілкаў. Вось і хачу, каб “К” у чарговы раз выступіла пасярэднікам паміж ведамі і тымі, каму яны патрэбны, як хлеб. А

перакрывае “фандрайзінгавыя” магчымасці маёй папкі, яны — навідавоку. Спынюся на самых, падаецца, папулярных, асвоеных. Праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва “Латвія — Літва — Беларусь” і “Польшча — Беларусь — Украіна” садзейнічаюць, як вядома, умацаванню культурных і эканамічных зносін. А рэалізацыя сумесных праектаў скіраваная на паляпшэнне якасці жыцця ў памежных

Практыкум для дылетанта: ідэя — заяўка — праект — грошы — плён

рэгіёнах. Дадам толькі вось што: сума праекта першай праграмы — не менш за 100 000 еўра. Апошні тэрмін прыёму заявак — да 20 снежня бягучага года. Што будзе ў наступным, паведаміць сайт. Па другой праграме тэрмін прыёму дакументаў — да 31 снежня, сума праекта вагаецца ў межах ад 100 000 да 2 500 000 еўра. А дакументы падаюцца ў два этапы. Спачатку — канцэптуальны ліст. Поўная заяўка — па запрашэнні адборачнай камісіі.

Нагадаю і яшчэ адну акалічнасць. Асобныя фонды фінансуюць праекты толькі грамадскіх аб’яднанняў. Не бяды: такім аб’яднаннем пры жаданні і пэўных намаганнях можа стаць любое клубнае ці бібліятэчнае фармаванне. Механічная, так бы мовіць, праца па адборы донара на гэтым заканчваецца.

заяўку, каб донар за гонар палічыў паўдзельнічаць у сумесным праекце і яго прафінансаваць. А гэта ўжо не проста творчасць, гэта, калі хочаце, — мастацтва вышэйшага кшталту.

Цяпер — пра абавязковыя складнікі заяўкі: інфармацыя аб заяўніку; мэты і задачы праекта; актуальнасць і ўзаемакарыснасць; тэрміны выканання; партнёры; чаканы вынік; устойлівасць праекта і яго перспектывы развіцця.

Калі заяўка адобраная, вас пільмова запрашаюць да супрацоўніцтва. На парадак дня паўстае сам праект. Справа гэтка ж супертворчая, як і заяўка ці канцэптуальны ліст.

Якім мае быць праект?

Непаўторным. Гэта — аксіёма, таму не будзем на ёй затрымлівацца. Гаворка пра абавязковыя складнікі праекта за выняткам яе творчай (ідэйнай) часткі. Праект найперш — дакладны план дакладных мерапрыемстваў па няўхільным дасягненні вызначаных мэт і задач. Потым — гаворка пра рэсурсы. Потым — пра бюджэт.

Калі праект прадуманы, надзённы, з вялікім унутраным патэнцыялам, ён, як базавая мадэль-канцэпт, здольны нараджаць наступны. Я назваў бы гэта праектнай эвалюцыяй. Да прыкладу, аднаўленне старадаўняй сядзібы пад шматфункцыянальную ўстанову сацыяльнага і культурнага абслугоўвання пацягне за сабой ініцыятыву, скажам, экалагічнага зместу — па добраўпарадкаванні старасвецкага парка і рэканструкцыі азёрнай сістэмы. Чарговы план дзеянняў — па стварэнні належаў інфраструктуры. Калі вы-

вязаных дзей, мае абмежаванасць у часе і рэсурсах, з’яўляецца (Звярніце на гэта асабліва ўвагу. — Я.Р.) непаўторным і ўнікальным.

Бюджэт — чаканыя вынікі і размеркаваныя рэсурсы ў грашовым адлюстраванні.

Рэсурсы (асноўныя) — людзі, праграмы і метады, грошы, памяшканне і абсталяванне, інфармацыя.

Грант — сродкі, якія фонд, карпарацыя, урадавая установа, прыватная асоба ахвяруюць арганізацыі ці прыватнай асобе для рэалізацыі праекта.

Донар — той, хто ахвяруе сродкі.

Заяўка — пісьмовы зварот да донара з абгрунтаванымі перакананнямі аб выдаткаванні гранта.

Мае сённяшняе фандрайзінгавы нататкі, як і заўжды, — суб’ектыўнага характару. І гэта толькі адзін погляд на праблемнае поле праектных тэхналогій. Так што чакаем вашых водгукаў, расповедаў пра вашы напрацоўкі ў дадзеным плане, пра вашы дасягненні. Неаспрэчна адно, нам разам узорваць, засеіваць і даглядаць гэтае поле. Толькі тады, напэўна, дачакаемся дружных усходаў.

P.S. *Удзячнасць за інфармацыйнае садзейнічанне хачу выказаць Алесю Лозку — начальніку аддзела традыцыйнай культуры і аматарскай творчасці Інстытута культуры Беларусі, пад эгідай якога і праходзіў семінар-практыкум, ды праектным “трэнерам” Аліццый Шыбіцкай, Святлане Русанавай, Алене Радзіонавай, Юліі Станкевіч.*

К

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

— Сучасных беларускіх аўтараў чытаеце?

— Я чытаю, у асноўным, замежных аўтараў, а сучасных беларускіх —рэдка і павярхоўна.

— Як з'явілася ідэя напісаць постмадэрнісцкі мэшап-раман, на стыку гісторыі і масавай культуры?

— У нас у Маладзечне дзейнічае фонд Агінскага, які праз свае каналы распаўсюджвае інфармацыю пра яго, арганізоўвае культурныя падзеі: спектаклі, балі, праводзіць з мясцовым музычным каледжам сумесныя мерапрыемствы. У пачатку 2010-х я наведваў літаратурны гурток у нашым Палацы культуры, у якога былі сувязі з фондам. Удзельнікам гуртка прапанавалі напісаць што-небудзь пафасна-патэтычнае пра Агінскага. Мне такая пастаноўка задачы не спадабалася, таму падумаў, што калі вазьмуся за тэму пра Агінскага, дык твор будзе незвычайным. Напрыклад, каб ён тузаў нечысьць налева і направа, а не толькі музіцыраваў. Тады якраз супала — прачытаў кніжку Стэна-Сміта "Аўрам Лінкальн: паляўнічы на вампіраў" і падумаў: "Чым я горшы за аўтара, і чаму беларуская гісторыя і гістарычныя дзеянні не могуць стаць героямі такога твора?" Якраз усплыло пажаданне напісаць пра Агінскага, і я пачаў шукаць інфармацыю пра яго. Даведаўся, што ў 1812 годзе ў Маладзечне праходзілі баі з напалеонаўскай арміяй, мноства загінулых салдат якой засталіся непахаванымі. На той момант у Маладзечне яшчэ існаваў замак роду Агінскіх. Я звязаў гэтыя факты і падумаў, што нядарна было б зрабіць з гэтага паўнаватасную фантастычную гісторыю.

— Каб па вашым аповедзе здымалі фільм, як ён выглядаў бы?

— Так, калі я пісаў навэл, адразу ўяўляў як выглядалі бы тыя ці іншыя сцэны на вялікім экране. Думаю, гэта атрымаўся б класічны зомбі-слэшар у антуражы пачатку XIX стагоддзя.

— Што агульнага паміж вашым літаратурным героем і яго гістарычным прататыпам?

— Каб дасягнуць падабенства майго Агінскага да рэальнай асобы, я праштудзіраваў некалькі гістарычных крыніц, прачытаў краязнаўчую літаратуру, прысвечаную яму, стараўся грунтаваць навэл найперш на зафіксаваных фактах. У тэксце толькі адно дапушчэнне: Агінскі ў Маладзечна вярнуўся толькі ў 1814 годзе. Усе

астатнія моманты пра тыя часы я браў з даступнай гістарыяграфіі. Зрэшты, не ведаю, што казалі б даследчыкі пра створаны літаратурны вобраз...

— Каб вас спыталі, навошта нам беларускамоўны хорар пра зомбі...

— У разуменні масавага чытача беларуская літаратура, як мне здаецца, да гэтага часу заціснутая ў прасторы паміж некалькімі тэмамі. І варта ўзгадана, як бы пафасна гэта не гучала, ці хутчэй пашырацца межы ўспрымання хоць бы з дапамогай такога масавага жанру. Гэта не так і дрэнна, мяркую. Магчыма, кніга падтурхне беларусаў больш цікавіцца роднай мовай і нацыянальнай літаратурай.

Запрашаем да дыскусіі!

Іншы погляд на Агінскага

— Кніга выйшла напярэдадні Дня памінання продкаў — Дзядоў...

— Дата паўстала выпадкова. Спярша планавалася, што кніга выйдзе ў пачатку кастрычніка, але па тэхнічных прычынах вырашылі перанесці на пачатак лістапада — акурат напярэдадні Дзядоў. Атрымалася досыць сімвалічна.

— Я да таго, што ў нас адметная ад краін Захаду культура шанавання мёртвых. У сувязі з гэтым, якім вы бачыце будучыню літаратуры нахштальт вашага твору ў беларускім кантэксце?

— Спадзяюся на яе развіццё, хоць вядома я далёка не першым пачаў пісаць у нас пра тых самых нячысцікаў. У нас дастаткова напісана на гэтую тэму: пачынаючы ад "Шляхціча Завальні" Яна Баршчэўскага і да "Дзікага палявання караля Стаха" Уладзіміра Караткевіча. У гэтых кнігах тэма інфернальных істот раскрытая шматбакова, але жанр пастаянна эвалюцыянуе, таму яго можна і трэба развіваць. І наогул, у сваіх літаратурных перавагах нам варта часцей выходзіць за межы школьнай праграмы: там таксама ёсць нямала цікавых твораў, хай і на іншыя тэмы. Хоць я даведаўся пра гэта толькі пасля заканчэння школы: тады такую літаратуру чытаць было нецікава.

— У адным з інтэрв'ю вы казалі, што ўспрымаеце ўласную кнігу як сцёб. Цяпер, пасля яе выхаду, меркаванне змянілася?

— Не, я ўсё роўна не вельмі сур'ёзна да ўсяго гэтага стаўлюся. Так, творчы эксперымент, які ўдала завяршыўся. Жонка мне сказала: "Не хвалюешся, што цябе пачнуць крытыкаваць, маўляў, на "наша ўсё" паквапіўся, з "нізкім жанрам" змяшаў". Крытыку такога ўзроўню не ўспрымаю, таму што жывем мы ў XXI стагоддзі. Не трэба ствараць сабе куміраў, нават сярод знакамітых суайчыннікаў. Да таго ж, Агінскі ў мяне сябе і радзіму ратуе ад зомбі. Так што нічога ў яго біяграфіі не змянілася: як быў героем, так і застаўся. Кніга хутчэй папулярызуе яго вобраз і стымулюе вывучаць гісторыю.

Чалавек, які нічога не ведае пра Агінскага, прачытае кніжку і магчыма зацікавіцца сапраўднай біяграфіяй кампазітара і падзеямі, якія адбываліся падчас яго жыцця. У гэтым ёсць станоўчы момант, прапаганда гісторыі са знакам плюс. Няма нічога страшнага ў тым, каб абыграць нашу гісторыю ў жанравым кантэксце. Ад гэтага мы больш выйграем, чым праіграем.

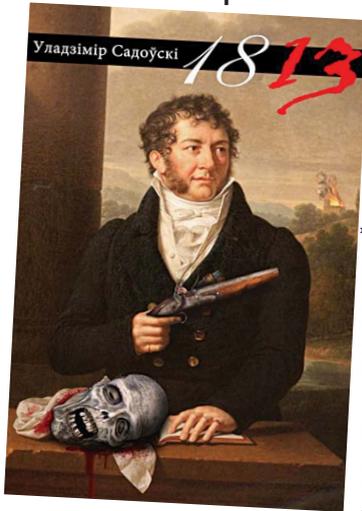
— Ці існуе праблема недастатковага вывучэння гісторыі Беларусі ў школе?

— Мяркую, што так. Памятаю, я сам асабліва не любіў гэтыя ўрокі. І толькі праз гады пасля заканчэння школы стаў цікавіцца гісторыяй горада, краязнаўствам. Таму ў забаўляльнай форме прачытаць хоць што-небудзь пра гісторыю краіны лепш, чым зусім нічога. Можна аднаго з сотні, якія прачыталі кнігу, зацікавіць дадзенай тэма. Калі вучань

Уладзімір Садоўскі. / Фота са старонкі ў "Фэйсбуку"

Аўтар хорару: "Каб літаратура па-беларуску стала запатрабаванай, ёй патрэбныя..."

пасля кнігі захоча напісаць рэферат пра Агінскага, гэта будзе паказчыкам, што ўсё рабілася не дарма.

— Чаму жанр зомбі-хорару ў нашым літаратурным кантэксце не з'явіўся раней?

— У нас наогул з забаўляльнымі жанрамі швах, нават прыгодніцкую літаратуру пішуць літаральна пару чалавек, а ў нетры масавай культуры міжнароднага ўзору пакуль што ніхто не заходзіў. Аўтараў хвалююць іншыя тэмы, але магчыма таму, што баяцца эксперыментавалі. Напэўна, гэта праблема, але паколькі я не літаратар, казаць за ўсіх мне нязручна. Ды з пункту гледжання тых, хто піша, гэта праблемай не з'яўляецца. Ну не было гэтых зомбі, ну і няхай! Хапае і таго, што ёсць. Зрэшты, літаратура будзе мець сілу, калі на ёй пачнуць пісаць "нізкія" жанры: зомбі-хорары або якія-небудзь "50 адценняў шэрага".

— Ці будзеце працягваць серыю раманаў з альтэрнатыўнай гісторыяй? Якія ідэі ўжо ёсць?

— Была ідэя напісаць пра тайную супольнасць філаматаў і філарэтаў як пра каманду паляўнічых за дэманамі, якія захапілі імператарскі прастол у Расійскай імперыі. Але гэта пакуль у якасці задумкі. Зараз хачу напісаць кнігу пра БССР у 1920—1930-х. Я працую па гэтай тэме над краязнаўчым праектам, таму хацелася б выкарыстаць нешта з назапашанага матэрыялу для напісання альтэрнатыўнай гісторыі, без прыцягнення ўсялякіх нячысцікаў.

Тарас ТАРНАЛІЦКІ

Вакол твора "1813" Уладзіміра Садоўскага распаліліся нежартоўныя жарсці, прынамсі, у сацыяльных сетках. Урэшце, як зазначаюць іх карыстальнікі, дзякуючы такой рэкламе пра кнігу і самога Агінскага даведаюцца і не-не да прачытаюць. Мы ж на хвалі абмеркаванняў папрасілі выказацца адносна досведу пераводу знакавых постацяў у "нізкі жанр" тых, чыя дзейнасць у культурнай прасторы так ці інакш звязаная з постаццю Міхала Клеафаса Агінскага. Адрозна зазначым: меркаванні адрозныя. Урэшце, тым яны і цікавыя.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Рыгор САРОКА, старшыня праўлення мясцовага дабрачыннага фонда "Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага", дырэктар Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Агінскага, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь:

— Беручы да ўвагі тое, што імя Міхала Клеафаса Агінскага і на радзіме шануюцца і ў свеце добра вядомае, патрэбы ў такіх штучных формах папулярнасці гэтай гістарычнай асобы, на маю думку, няма. Ягоны славетны паланез — адзін з самых вядомых твораў у гісторыі музычнага мастацтва. Пра яго чулі нават тыя, хто не мае ніякага дачынення да музыкі. За апошнія некалькі гадоў канкрэтна ў Беларусі шмат зроблена дзеля асэнсавання творчай спадчыны кампазітара і разумення яго як асобы ў кантэксце таго і нашага часу. Напісаная опера, якую прыхільна прымае наша публіка, ідзе праца з малавядомымі партытурамі кампазітара, беларускіх музыкантаў, што натхняюцца Агінскім, чакаюць за мяжой. Так што на пытанне, ці трэба рабіць аўтара паланэза героем зомбі-трылера, я адкажу "не". Прынамсі, не варта гэта рабіць зараз. Што ж датычыцца канкрэтнага твора, пра які ідзе гаворка, я яго не чытаў, таму і ацэньваць не магу. Але калі ён напісаны таленавіта, дык няхай будзе і такі погляд...

Людміла ГРАДЗІНСКАЯ, дырэктар Музея-сядзібы Агінскага ў Залесці:

— Як па мне, дык не варта ўвогуле было такую кнігу пісаць. Я кажу гэта і як той, хто вывучае спадчыну Агінскага, і як мясцовы чалавек, для каго Міхал Клеафас зямляк, сусед, у нейкім сэнсе сваяк. Колькі памятаю сябе, Агінскі заўжды ў маёй свядомасці ўвасабляў і наваколле, і радзіму ў шырокім сэнсе. Наведвальнікам музея мы распавядаем пра Агінскага як пра жывога, як пра гаспадара сядзібы, адкуль ён з'ехаў на час у Вільню і мусіць вярнуцца. І нам не ўсё адно, што пра яго пішуць і гавораць. Агінскі — постаць настолькі высокая, што не ўсім дадзена дацягнуцца да яе разумення. Не дзіва, што вакол такой асобы з'яўляюцца міфы. Што да кнігі, пра якую ідзе гаворка, дык аўтару параю заняцца вывучэннем архіваў, дзе яшчэ шмат невядомых грамадзе матэрыялаў, датычных нашага генія.

Павел САПОЦЬКА, дырэктар мастацкай галерэі "Універсітэт культуры", намеснік старшыні праўлення фонду "Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага":

— Адрозна адначу, што чытаць не ўвесь твор, а толькі вытрымкі. Асабіста з аўтарам я не знаёмы, але да творчасці дакрануцца была магчымаць (тым больш, мы з аднаго горада) і паважаю яго як творчую асобу. Але да твора "1813" стаўлюся пакуль скептычна. Бачу некаторую пагрозу ў сэнсе выхавання і асветніцтва моладзі ў кантэксце сваёй культуры. Лічу, што дадзены твор павінен быць прызначаны толькі для асоб, якія ўжо знаёмыя з жыццём і творчасцю выбітнай асобы праз сур'ёзныя выданні ці культурныя мерапрыемствы, якіх было вельмі шмат апошнім часам. А што тычыцца людзей, якія толькі ведаюць, што Агінскі быў... Вялікае пытанне! Асабіста я кнігу нахштальт "Аўраам Лінкальн: паляўнічы на вампіраў" хутчэй за ўсё не набуду. Але ў сувязі з тым, што на працягу некалькіх гадоў цікаўлюся тэмай спадчыны Міхала Клеафаса Агінскага, кнігу спадара Садоўскага з цікавасцю, а можа нават і з задавальненнем прачытаю. Таму гэты "псеўдагістарычны зомбі-хорар", "трэшчак" (паводле словаў самога Уладзіміра) мае месца існаваць, але — але... Галоўная мэта падобнага выдання — выклікаць гонар за сваю спадчыну, гісторыю, культуру, выбітныя пастаці. Спадзяюся, што малады чалавек, які прачытае кнігу ці зірне на вокладку (!), захоча пазнаёміцца з біяграфіяй Міхала Клеафаса і тымі выданнямі, што з'явіліся на свет у апошні час. І няхай на адной палічцы стаяць кнігі пра Агінскага аўтарства як Уладзіміра Садоўскага, так і Андэя Залускага, Леаніда Несцерчука, Святлены Немагай, Сяргея Верамейчыка...

Святлена НЕМАГАЙ, музыказнаўца, кандыдат мастацтвазнаўства:

— Самой кнігі я не чытала, мяркую, аднак, што гаворка ў дадзеным выпадку мусіць ісці не пра тое, ці прынізіў аўтар такім мастацкім прыёмам нашага генія, ці наблізіў ён яго да народа, зрабіўшы сваім для паспалітай грамады, але пра механізм успрымання людзьмі той ці іншай гістарычнай асобы. На маю думку, сам факт з'яўлення твора такога кшталту сведчыць: Міхал Клеафас Агінскі нарэшце стаў для беларусаў культавай постаццю. У гэтым сэнсе з'яўленне кнігі падзя становіць. З цікавасцю яе прачытаю. Можна, параўнанне будзе не зусім карэктным, але ў дадзеным выпадку Агінскі для беларусаў — гэта як, скажам, тая ж Мэрылін Манро для амерыканцаў. Ёй захапляюцца, ёй натхняюцца, з яе іранізуюць і кпяць, але ўявіць Амерыку без Мэрылін ужо немагчыма. Тое ж можна сказаць пра месца Напалеона ў французскай свядомасці. Зрэшты, і да асобы Моцарта не заўжды ставяцца з піетэтам...

Ад аўтара. Не памятаю, дзе і калі я патрапіў на нататкі пра літаратурную творчасць, чый аўтар сцвярджаў, што каб аповед зацікавіў, ягоным героем мусіць быць знакавая, усім больш-менш вядомая постаць — Хрыстос, Цэзар, Напалеон і гэтак далей. Чытач, як той шчупак, мусіць найперш заглянуць нахвіжку, а далей ужо справа тэхнікі і досведу "рыбалова" — апа-вядальніка, які вядзе сваю "здабчыну" ад прадмовы да эпілогу. Як прыклад: чарапашкі-ніндзя ў папулярным анімацыйным серыяле названы Мікельянджала, Леанарда, Рафаэль і Данатэла. Упэўнены, што эстэты былі абураныя такой прафанацыяй, але мультфільм быў разлічаны на зусім іншую аўдыторыю. Потым, ужо ў школе, дзеці са здзіўленнем адкрывалі для сябе, што ў геніяў Рэнэсансу тыя ж імёны. Беларускі аўтар напісаў кнігу пра тое, як Міхал Клеафас Агінскі вызваляе родны край ад прыхадняў-зомбі. Калі нехта прачытае гэты твор раней за рэальныя жыццёвыя Агінскага, дык потым будзе нямала здзіўлены той акалічнасцю, што ў перапынках паміж бойкамі з мярцвякамі Міхал Клеафас яшчэ і музыку пісаў...

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэме сённяшняга форуму. Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, абмяркоўвайце ў акаунтах kimpressby у сацыяльных сетках Facebook, Vk, Twitter, Instagram

Аўстрыя

"Паліткарэктнасць

і камедыя? Не ўяўляю!"

— Паўль, ці існуюць пэўныя правілы стварэння добрай камедыі?

— Галоўнае правіла камедыі — парушыць тыя самыя правілы: сістэм, парадку, ладу... Добрая камедыя мае патрэбу ў анархіі — запомніце гэта! Усё ідзе сваім ходам і раптам — бах-бах! Я вам зараз распавяду анекдот для прыкладу. Сустрэліся тры мужчыны дзвятага сакавіка, і кожны хваліцца, што ён падарыў сваёй жонцы. Першы кажа: "Я зрабіў сваёй жонцы цудоўны падарунак, які робіць сотню за сем секунд".

— Што гэта?

— "Паршэ Каен".

Другі кажа: "Я таксама падарыў сваёй жонцы такую рэч, якая робіць тую сотню за тры секунды".

— Што?

— "Ферары"!

І тут у гутарку ўступае трэці: "Я таксама зрабіў сваёй жонцы падарунак, які робіць сотню за... 1 секунду".

— Што падарыў?

— Вагі.

— Смешна.

— Бачыце, у гэтым жарце задаецца пэўная сістэма, якая потым ламаецца. Прычым, у дадзеным прыкладзе, двойчы. Трэці муж не толькі не дорыць жонцы машыну, ён дорыць ёй штосьці такое, што зусім не з таго шэрагу. Такая некарэктнасць, але яна ўсё ж у межах такту. Вось вам і анархія, якая робіць жарт смешным. Так і ва ўсім, калі хочацца пасмяяцца. Вам належыць парушыць пэўны парадок, правіла, лад і тады жарт будзе смешным.

— Дарэчы, камедыя можа быць паліткарэктнай?

— Не бачыў такой. Назавецце мне хоць адну? Ды кожны жарт непаліткарэктны: у гэтым сутнасць гумару — выкрыць пэўныя рэчы. Давайце возьмем такую "абстрактную" біблейскую гісторыю, як Адам і Ева. Нават тут ёсць соцыум. У гэтай прасторы раю — трое: Адам, Ева і Бог. Па-сутнасці, можама трактаваць біблейскі міф як праблему бацькоў і дзяцей. Ды нават далей: гэта гісторыя пра дыктат.

"Сёння мы смяемся, а заўтра плачам"

— Давайце пагаворым пра вашу стужку "Індыя". Якім чынам вы прыйшлі да гэтай гісторыі, якая выкрывае шмат чаго — і дрэнны сэрвіс у аўстрыйскіх гатэлях, і уласна, мужскую мускулінасць, і чалавечую безабароннасць перад абліччам смерці...

— Пра "Індыю" я магу расказаваць бясконца. Колькі ў вас часу?

— Хвілін дваццаць.

— Добра. "Індыя" прыйшла да мяне так. Гэта быў 1993 год і я вучыўся ў кінашколе. Заўжды ведаў, што хачу зрабіць штосьці смешнае. Хадзіў ва ўсе нашы кабарэ — у нас ёсць вялікая традыцыя гумарных выступленняў на сцэне — і шукаў. Аднойчы прыйшоў на адно з такіх шоу і ўбачыў Ёзафа Хадэра і Альфрэда Дорфэра — двух акцёраў, якія тады толькі пачыналі. Яны давалі такую невялікую п'есу пра двух тыпажоў, якія паехалі інспектаваць матэлі. Гэта сапраўды актуальная тэма для аўстрыйцаў, бо сэрвіс звычайна ў гэтых прыдарожных забягалаўках, матэлях проста жудасны. Але ў невяліччай п'есе было шмат таго, што кранула маё сэрца. Пастаноўка ўразіла і сваёй кінематаграфічнасцю, што і казаць. Я запаліўся зрабіць з гэтымі акцёрамі фільм. Падышоў да іх з прапановай. Але, аказалася, што яны вельмі сарамлівыя людзі. За-

Фестываль аўстрыйскага кіно, які ўпершыню адбыўся ў мінскім кінатэатры "Перамога" з 23 па 27 лістапада ў рамках Аўстрыйскага культурнага сезону ў Рэспубліцы Беларусь, распачынала трагікамедыя "Індыя". Улюбёная карціна аўстрыйскай публікі, якую па папулярнасці там можна параўнаць з "Іроніяй лёсу..." ці "Іван Васільевіч змяняе прафесію" на постсавецкай прасторы, распавядае дзіўную гісторыю знаёмства і сяброўства двух інспектараў прыдарожнага сэрвісу. "Я не ведаю чаму гэты фільм так выбухнуў, але яго паглядзеў кожны жыхар маёй краіны. Людзі бралі ў мяне аўтографы, акцёры пераследавалі на вуліцы, а я — студэнт кінашколы... Насамрэч, проста нейкі жаж там дзеяўся", — рэжысёр стужкі Паўль Харатар, які асабіста прыехаў у Мінск прадставіць фільм, падкрэслівае, што "Індыя" была яго дэбютнай стужкай. Тым не менш, яна "сарвала банк" глядацкай любові, вылічыць якую, як вядома, немагчыма. Вось менавіта пра тое — ці існуюць пэўныя правілы добрай камедыі, ці бывае камедыйнае кіно паліткарэктным і якія рысы характару аўстрыйцаў рэжысёр "Індыя", што сталася класікай, высмяяў бы — аглядальнік "К" пагутарыла з Паўлем ХАРАТАРАМ напярэдадні беларускай прэм'еры нашумелага фільма. Інтэрв'ю атрымалася дасціпным і даволі непрадказальным — менавіта такім і падаўся мне аўстрыйскі камедыёграф.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Над чым пасмяяўся б камедыёграф?

глянуў да іх пасля выступлення, а яны ўжо сышлі праз іншыя дзверы. На наступны дзень пайшоў ад "чорнага" ўваходу, каб злавіць іх, але хтосьці папярэдзіў, маўляў, вас нехта шукае, і яны збеглі праз парадны. Гэта паляванне зацягнулася на тыдні... Карацей, праз пэўны час мне ўдалося пагутарыць з адным з іх, Альфрэдам. І ён адказаў: "Трэба, каб згоду даў і Ёзаф". (Тут Паўль яшчэ хвілін дзесць распавядае, як ён тэлефанаваў цягам месяцаў другому акцёру. — Д.А.) Нарэшце, яны... адмовіліся. Але я настаяў на сваім, і мы зрабілі фільм, які ў выніку стаў адным з самых паспяхоўных за ўсю гісторыю аўстрыйскага кіно. З'яўляючыся на той час студэнтам, я не ведаў як ставіцца да поспеху. Але, мяркую, "Індыя" сталася такой, таму што яна закранае многія рэчы, тыя, якія вы пералічалі, ды само спалучэнне камедыі і трагедыі... Мне падаецца, што так у нашым жыцці і адбываецца. Сёння мы смяемся, а назаўтра — плачам.

— Паўль, але маё пытанне тычылася і злабздэннасці тэм, на якія можна зняць камедыйнае кіно...

— Насамрэч, ваша пытанне досыць рамантычнае. Бо кіно — гэта заўжды бізнес, і, акрамя мяне ды маіх памкненняў, ёсць тыя людзі, што даюць грошы. Іх меркаванне наконце актуальных тэм можа аказацца зусім іншым. Добра, калі вашы пазіцыі супадаюць, ці вы здольныя знайсці кампраміс, але часам бывае наадварот. Да прыкладу, за сваю камедыю "Адам і Ева" я ўзяўся таму, што мне прапанаваў яе прадзюсар, з якім я мог знайсці агульную мову. Мне стала цікава "развянчаць" міф пра "дзве палавінкі" на ўсё жыццё, — і ён падтрымаў мяне. Хоць гісторыя даволі рызыкаўная — пра поліаморнасць, даволі табуяваная тэма, аднак прадзюсар не пярэчыў. Аднак, вядома, у маёй кар'еры былі і такія праекты, дзе дамовіцца не атрымалася.

Серыялы сёння — гэта раман у кіно

— Дарэчы, апошнім часам вы актыўна здымаеце тэлесерыялы... Чым вас прываблівае гэты фармат? Чула пра ваш праект "Плут" зроблены ў жанры мак'юментары, што мае на ўвазе пэўную інсцэніроўку пад дакументальнае кіно...

— Так, гэты цікавы праект, які, дарэчы, вельмі добра прыняла

Кадр з фільма "Індыя". Паўль Харатар. / Фота аўтара

публіка. Ён цалкам вар'яцкі, бо мы вырашлі зрабіць такі серыял, каб нават на дваццатай серыі было не зразумела, кім працуюць яго галоўныя героі. Усё дзеянне адбываецца толькі ў сям'і, прасторы прыватнага жыцця. Якая прафесія ва ўсіх гэтых персанажаў вялікага сямейства — невядома. Не раскрывалася ўсё згаданае ў тым ліку і таму, што мы не маглі нічога прыдумаць. І тое, што рабілі акцёры гэтага серыяла — проста фантастыка! Вельмі смешна! Нам удалася трымацца так даволі доўга.

Ці існуе падобныя рысы характару аўстрыйцаў, над якімі вы пасмяліся б, пажартавалі ў добрай камедыі?

— Цікава. Напэўна, першая такая рыса альбо тэма — гэта смерць. Аўстрыйцы вельмі любяць пасмяцца над смерцю, не ведаю з чым тое звязана. Дарэчы, і ў маёй трагікамедыі "Індыя" гэта асаблівасць раскрываецца. Два сябры даведваюцца пра тое, што ў аднаго з іх рак, і яны не ведаюць што з гэтым рабіць. Смех тут становіцца своеасаблівай абаронай ад таго, што нельга змяніць. Другая адметнасць, альбо, скажам так — падстава для жартаў — класавая адрознасць. Сем'і розных сацыяльных класаў і іх лад жыцця ў Аўстрыі — выдатная тэма для камедыі. Справа тут не толькі ў грошах: людзі маюць розныя жыццёвыя каштоўнасці. У іх розніца нават паняцце гонару — і гэта надзвычай багатая глеба для камедыі. І трэцяе... гэта, напэўна, сэкс. Больш дакладна — тое, як яго ўспрымаюць аўстрыйцы. У сваёй стужцы "Адам і Ева" я трохі "прайшоўся" па гэтым. Мы ўспрымаем усё занадата сур'ёзна. Смех тут, на мой погляд, — лепшыя лекі.

— Дарэчы, за серыяламі, якія апошнім часам вядуць рэй у кінаіндустрыі, вы бачыце будучыню кіно?

— Апошнім часам серыял сапраўды вельмі захапляльная форма, якая прапануе новыя правільныя гульні. Раней фільмы ў ім існавалі падобна да асобных раздзелаў, фрагментаў. Сёння серыял ператвараецца ў свайго кшталту раман у кіно. Каб атрымаць ад гісторыі асалоду, ты мусіш глядзець усе яго фільмы з самага пачатку. Нельга зразумець, што адбываецца ў рамане, прачытаўшы з 10-й па 20-ю старонкі. Так і серыял сёння мае на ўвазе прагляд кожнага эпизоду, каб занурыцца ў аповед. Адбылася змена ў структуры апавядання, і так, яна захоплівае, бо прапануе шырокае поле для эксперыменту.

— Ды ўсё ж вярнуся да свайго ўлюбёнага пытання пра злабздэнную тэму для камедыі. У характарыстыцы беларусаў, якая часта гучыць праз медыя, выкарыстоўваецца пэўны набор рысаў: талерантнасць, міралюбінасць, практычнасць... Даўно мару пра тое, каб з'явіўся добры камедыёграф, які б "развянчаў" гэты "пакет" характарыстык, якія ператварыліся, на мой погляд, у клішэ.

Паралелі

Маюць афорт Рэмбранта

КАЗАХСТАН

У лістападзе Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь падпісаў мемарандум пра супрацоўніцтва з Дзяржаўным музеем мастацтваў Рэспублікі Казахстан імя Абылхана Касцеева (Алматы). У час цырымоніі навуковы сакратар апошняга Кацярына Рэзнікава і намеснік дырэктара па выставачнай дзейнасці і знешніх сувязях Анжэліка Акілбекава расказалі пра сённяшні дзень казахстанскага музея.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Было адзначана, што казахстанскі і беларускі музеі маюць шмат агульнага ў мінулым, бо ствараліся за савецкім часам па адных, так бы мовіць, ідэалагічных лекалах і культурных стандартах. (Заснаваны Дзяржаўны музей мастацтваў Казахстана ў 1935 годзе як Дзяржаўная карцінная галерэя імя... Тараса Шаўчэнкі: вядома, што ўкраінскі геній быў не толькі паэтам, але і мастаком, а ссылку ён адбываў на мяжы імперыі ў казахскім стэпу). У абодвух — выдатныя калекцыі рускага і савецкага мастацтва. Што да мастацтва Заходняй Еўропы, дык тут мы можам казахстанскім спецыялістам нават пазаздросціць: яны маюць афорт Рэмбранта і работы Дзюрэра. Варта ўвагі і калекцыя ўсходняга мастацтва: Індыя, Кітай, Карэя, Японія... Музейная экспазіцыя, кажучы госці, мусіць адлюстравыць адкрытасць Казахстана свету і шматвектарнасць ягонай культуры.

Мастацтва ж перыяду ад набыцця суверэнітэту да нашых дзён прадстаўлена ў музеі не ў тым аб'ёме, як хацелася б, зазначаюць спецыялісты. На тое ёсць аб'ектыўныя прычыны: на мяжы 1980 — 1990-х парушылася ўсталяваная сістэма закупак твораў мастацтва, за кошт якой папаўняліся фонды дзяржаўных музеяў, і тое стала канкрэтнай праявай сістэмнага крызісу на абшары СССР. Трэба меркаваць, што і перанос сталіцы непазбежна паўплываў на ўстановы культуры былой сталіцы. Але сёння музей імкнецца запоўніць прагал, што ўтварыўся ў культурнай храналогіі. Работы згаданага перыяду набываюцца з персанальных выставак казахстанскіх твораў. Як і наш музей, тамтэйшая скарбніца папаўняе свае фонды і за кошт падарункаў мастакоў. Прымаецца, зразумела, не ўсё запар, а толькі тое, што насамрэч уяўляе каштоўнасць.

Дзяржаўная культурная палітыка ў Казахстане накіравана на тое, каб творчыя кадры рэалізавалі свой патэнцыял на радзіме. Менавіта такім быў адказ на пытанне журналіста адносна таго, на чый мастацкі рынак сёння арыентуюцца казахстанскія творцы — расійскі, заходнеўрапейскі, кітайскі? Пры гэтым супрацоўнікі музея адсочваюць творчасць тых, хто прадстаўляе краіну за яе межамі.

Адказы ж на пытанні пра тое, што ўяўляе з сябе сучасны Казахстан у культурным сэнсе дадуць абменныя выставы, прадагледжаныя падпісаным мемарандумам.

Падчас адкрыцця выставы "На мой кліч вечавы..." у Мінску.

Праект "Чытаем разам Багдановіча" у Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы.

Майстар-клас па ткацтве ў Мачулінскім ДК.

Абласны агляд-конкурс харэаграфічных калектываў у Гарадку.

Дырэктар Ходасаўскага Дома культуры (Мсціслаўскі раён) Ларыса Пашкевіч піша пра конкурсна-забаўляльную праграму "Супернявестка". Немагчыма праігнараваць. Пошук нявесткі, якая была б прыгожай, адукаванай ды ў нацыянальнай культуры падкаванай, — задача, можна сказаць, першараднай увагі ў справе ўмацавання інстытуту сям'і. Дык вось, шчыраваннямі ходасаўскіх работнікаў культуры такую нявестку знайшлі. Такое пашанотнае званне атрымала Ірына Бебікава.

Яўген РАГІН

Пра павагу да сямейных каранёў і традыцый думалі і ў Музеі гісторыі і культуры Наваполацка, дзе адкрылася студыя "Генеалогія". Кожнаму ахвотнаму яна дапамагае "вырасціць" сваё сямейнае дрэва. Пры гэтым можна пазнаёміцца з этапамі генеалагічнага даследавання, даведацца, у якіх архівах знаходзіцца інфармацыя пра вашых родзічаў.

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы зладзілі выставу "На мой кліч вечавы..." Яна, піша Мікалай Шаўчэнка, прысвечана жыццю і творчасці Янкі Купалы ў перадаванні час і ў першыя гады Вялікай Айчыннай. Паэт актыўна змагаўся з навалай, радкамі ягонага верша "Беларускім партызанам" радыёстанцыя "Савецкая Беларусь" пачынала і заканчвала ў ваенны час сваё вясчанне. "Выстаўка дае магчымасць, — дадае аўтар, — прасачыць эвалюцыю ўвасаблення, мастацкага асэнсавання вайны і міру, а таксама паказвае развіццё вобразу Янкі Купалы ў жывальні і графіцы". Упершыню прадстаўлены асабістыя рэчы Яніны Раманоўскай — пляменніцы паэта, урача, франтавога хірурга.

У Гарадку адбыўся VII абласны агляд-конкурс харэаграфічных калектываў. Мерапрыемства прысвечана заслужанаму дзячы культуры краіны, балетмайстру Івану Серыкаву. "У конкурсе прынялі ўдзел амаль трыццаць калектываў, — паведамляе вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэй Струнчанка. — Гран-пры атрымалі ўзорны вакальна-харэаграфічны ансамбль "Перапёлка" гімназіі № 3 Віцебска і народная студыя сучаснага танца Ірыны Бухавецкай Віцебскага дзяржаўнага каледжа культуры і мастацтваў".

А мазалаўскія работнікі культуры (Віцебскі раён), працягваюць Струнчанка, прыступілі да рэалізацыі арт-праекта "Па слядах фільма "Чорная бяроза". У наступным годзе спойніца сорок гадоў з моманту выхаду на "Беларусьфільме" згаданай кінакарціны Віталія Чацверакова. Эпізоды яе здымаліся ў вёсцы Мазалава. Арт-праект прадугледжвае правадзенне экскурсіі па месцах здымак, прэзентацыю фотаздымак, творчыя сустрэчы, конкурсы.

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар'я Марцін-

След фільма, дрэва продкаў, няня з бібліятэкі

кевіч: "У раённым цэнтры прайшоў штогадовы царкоўна-грамадскі форум "Лідская епархіяльнае Каляндарнае адукацыйнае чытанні". І калі працавала секцыя па супрацоўніцтве Беларускай праваслаўнай царквы з бібліятэкамі, у епархіяльнай бібліятэцы Архістратыга-Міхайлаўскага сабора, якая дзейнічае на базе Лідскай гарадской бібліятэкі-філіяла № 4, прайшоў семінар "Духовная кніга — крыніца мудрасці".

Адкрыты рэгіянальны фестываль традыцыйнага народнага мастацтва "Чароўныя скарбы роднай зямлі" засведчыў гасціннасць Ваўкавышчыны. Адбыўся ён у філіяле "Мачулінскі дом культуры". Арганізатар — Ваўкавыскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці. Намеснік дырэктара ўстановы Лілія Рашчэўская піша: "Раённы цэнтр рамёстваў наладзіў выставу твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, а таксама — майстар-клас па ткацтве. Было прадэманстравана і мясцовае кулінарнае майстэрства. Гаспадыні з аграгарадкаў Субачы, Рэпля, Рупейкі, з вёсак Ізабелін, Лапеніца, Раднікі абмяняліся рэцэптамі. Потым з канцэртамі выступілі калектывы раёна".

Ракавіцкі дом культуры (Шчырскі раён) сабраў прыхільнікаў народнай спадчыны на фольклорную дзею "Матулін куфар". Як распавядае вядучы метадыст аддзела арганізацыйна-метадычнай работы раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Галіна Петушок, народны фольклорны гурт "Вяргіні" прэзентаваў у той дзень саматканыя дываны ды настольніцы, вышываны кашулі і фартушкі, а таксама — песні, танцы, гульні.

У Дзятлаўскім цэнтры культуры адбылася чарговая прэм'ера тэатра роставых лялек.

"Каб далучыць дзяцей да чытання, — паведамляе загадчык Ваўкавыскай раённай дзіцячай бібліятэкі Маргарыта Нікіфарова, — мы пераўтварылі нашу ўстанову ў бібліятэку-казку. Чытачоў сустракаюць літаратурныя персанажы. Але галоўны наш гонар — гульнявы пакой. Гэта

сапраўдная майстэрня творчасці, дзе малююць, лепяць, клеяць, шыюць... А побач — музей незвычайнай дзіцячай кнігі. Сярод экспанатаў — музычныя выданні, кнігі-трансформеры, міні-камп'ютары, 3D-казкі з акулерамі..." Маргарыта Якаўлеўна дадае, што за дзецьмі ў казачным пакоі пастаянна даглядае няня з ліку бібліятэкараў. Паслуга — бясплатная.

Пра паэтку Святлану Басуматраву, якой сёлета споўнілася 67 гадоў, згадвае загадчык аддзела Бабруйскай цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Максіма Горкага Валянціна Нікіціна. "Нарадзілася Святлана ў Мазыры, — распавядае Валянціна Нікіціна, — але Бабруйск стаў для яе родным горадам".

Загадчык канцэртнага аддзела Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка Алена Мартынава паведамляе: "10 снежня хор Дзяржаўнай акадэмічнай сімфанічнай капэлы Расіі выступілі на сцэне канцэртнай залы Сафійскага сабора. У капэле — больш за 200 выканаўцаў. Узначальвае яе Валерыя Палаўскі, прафесар, народны арыст Расіі".

"Б. В. Х." ад Быкава

Унікальны прадмет трапіў у фонды Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. Гэта венскае крэсла, якое належала народнаму пісьменніку Беларусі Васілю Быкаву.

А пачалося ўсё на Віцебшчыне. Крэсла знаходзілася ў панскай сядзібе ў вёсцы Бычкі, дзе пасля рэвалюцыі адкрылі школу. На крэсле тым сядзеў настаўнік. Тут некалькі класаў адвучыўся Васіль Быкаў. Калі школу закрылі, хлопца пайшоў вучыцца ў Белякоўскую сярэдняю школу, потым — у Кубліцкую, востра класаў якой скончыў у 1939-м. А панскую сядзібу пачалі ўжо разбіраць. Васіль з сястрой Валянцінай прынеслі адтуль крэсла, і каб ніхто не западозрыў, што "трафей" школьны, Васіль выразаў з абодвух бакоў спінкі ініцыялы бацькі "Б. В. Х."

У сталічнай гімназіі № 75 імя Паўла Масленікава ўжо тры гады дзейнічае студыя жывапісу "Масленікаўцы", якой кіруе мастак Рыгор Таболіч. Студыйцы прымаюць удзел у пленэрах і выставах. Новую прэзентацыю "Прывет табе, жыццё на волі!" "масленікаўцы" прымеркавалі да 125-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

Шаркаўшчынскі цэнтр рамёстваў запрашае на выставу работ выкладчыка мясцовай дзіцячай школы мастацтваў Віктара Крука. Ён даўно і плённа працуе ў жанрах партрэта, пейзажа. З нагоды 125-годдзя Максіма Багдановіча мастак стварыў партрэт паэта пад назвай "Натхненне". Пра гэта напісала дырэктар цэнтра рамёстваў Вікторыя Дубоўская. Пра літаратурны праект "Чытаем разам Багдановіча" распавяла метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Тэрэза Чайко. Аматыры паэзіі даслалі ў аддзел сваё відэа, дзе яны чытаюць вершы Багдановіча на фоне гарадскіх гістарычных цікавостак. А яшчэ ў бібліятэцы былі арганізаваны літаратурна-музычныя зазімкі "І зор-

Рэдкае...

У музей-сядзібе "Пружанскі палацкі" працуе выстава "Беларуская кніга. XX стагоддзе", прымеркаваная да Года культуры, 125-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча і 500-годдзя беларускага кнігадрукавання (ў 2017-м). Прэзентавана больш за 50 выданняў з фондаў музея, цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Міколы Засіма і прыватных збораў пружанцаў.

Сярод найбольш цікавых экспанатаў — заходнебеларускія выданні: найперш — другое выданне зборніка паэзіі Янкі Купалы "Шляхам жыцця", выдадзенае віленскім выдавецтвам Барыса Клецкіна ў 1923-м. Акрамя таго — віленскія ж часопісы: ілюстраваны сатырычны "Пякучая маланка" (1928) і сельскагаспадарчы "Самапомач" (1938), які папулярываваў ідзі кааперацыі. На выставе таксама прадстаўлены даволі рэдкія пасляваенныя кнігі, у тым ліку школьныя падручнікі, а таксама асобнікі газет — рэспубліканскай "Совецкі селянін" (1948) і пружанскіх — "Чырвоны сцяг" (1957), "Зара камунізму" (1962).

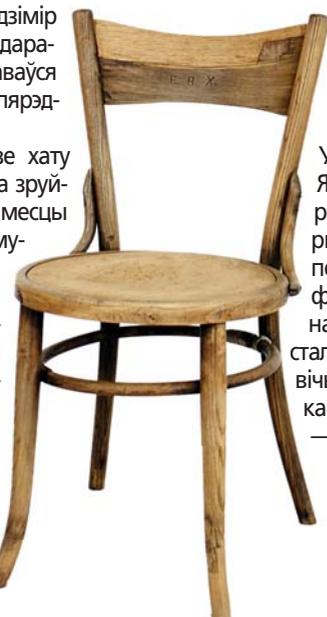
Частка экспазіцыі прысвечана дзейнасці землякоў. Гэта кнігі "Беларускія народныя песні" (1962, 1973), складальнікам якіх быў Рыгор Шырма, зборнікі вершаў Галышэ Леўчыка "Доля і хлеб" (1980), Міколы Засіма "Ад шчырага сэрца" (1947), Міколы Купрэва "Правінцыйныя фантазіі" (1995), пераклады Васіля Сёмухі — "Біблія" (2002) і "Найвышэйшая песня Саламонава" (2008).

Наталля ПРАКАПОВІЧ, галоўны захавальнік фондаў музея-сядзібы "Пружанскі палацкі"

ка гарыць, і не вяне вянок". Чыгальнікі паэтычных твораў былі адзначаны дыпламамі і падзякамі бібліятэкі. Кніжная выстава знаёміла з творчасцю беларускага класіка. Нацыянальны гістарычны музей Беларусі збірае "скрыні дабрыні" для Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтра дзіцячай аналогіі, гематалогіі і імуналогіі ў Бараўлянах. Цяпер у цэнтры — каля 160 маленькіх пацыентаў. Лячэнне каштуе дарага, грошай не застаецца на самыя сціплыя радасці, а не за гарамі святы. Музей хоча з наведальнікамі зрабіць для хворых дзяцей свята. Акцыя доўжыцца да 9 снежня. Прыблізны спіс для напаўнення скрыні даслалі валанцеры цэнтра (ён ёсць на сайце музея). А скрыня знаходзіцца ў зале № 11.

драўны — захоўвалася ў дрыватні. У 2014 годзе даследчы Глеб Лабданскі і Сяргей Шапран заўважылі крэсла. Яно было пашкоджана: зламаныя ножка, спінка, адсутнічала сядзенне. У гэтым жа годзе майстар Яўген Зарубайка крэсла адрэстаўраваў... Музей гісторыі беларускай літаратуры перавёз яго ў Мінск, у свае фонды. Пакуль не вырашана, дзе яго экспановаць: у сталіцы, у Музеі-дачы (Ждановічы) ці на радзіме пісьменніка ў Бычках. Прыярытэты — філіял Ушацкага музея.

Тацяна ВАСІЛЬЕВА, навуковы супрацоўнік аддзела фондаў Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры

**“Зямля наваградская!
Край мой родны! / Сла-
вутага пярэ Трамбецка-
га ты годны! [...] / Адсюль
Міндоўг — на поўнач —
нёс грамы праз далі, /
Моц рымскіх сэрцаў тут
Рэйтаны гартавалі...”** Гэ-
тая радкі недакладнага
перакладу першай і не-
дапісанай паэмы Адама
Міцкевіча “Бульба” ўсё ж
у дакладнасці перадаюць
яго любоў да роднай на-
ваградскай зямлі, глыбо-
кую пашану не толькі да
першага ўладара Вялікага
Княства Літоўскага, але і
да Тадэвуша Рэйтана, зна-
камітага пасла на сойм
1773 — 1775 гадоў — у
наш час забытага на Баць-
каўшчыне героя, чье імя
ўсё ж вяртаецца з нябыту.

Гравюра з выявай рынкі і касцёла францішканцаў у Наваградку, 1883 год.

Міцкевіч - Рэйтан - Касцюшка

Новае ў ланцужку слаўтых імёнаў Беларусі

Адам Міцкевіч.

Тадэвуш Рэйтан.

Тадэвуш Касцюшка.

Абкружаны яшчэ пры жыцці сла-
вай і павагай землякоў і шчырых
ворагаў, Рэйтан пасля заўчаснай
смерці ў выніку няшчаснага выпад-
ку 8 жніўня 1780-га, стаў папраўдзе
легендарнай асобай у гэтых краях.
Зразумела, гэты культ, спачатку
стыхайны, неакрэслены, паступова
ўвайшоў у пэўнае рэчышча, куды
яго скіравалі пісьменнікі, мастакі і
палітыкі. Праўда, часам, дасведча-
ныя людзі кажуць, што не землякі
Рэйтана ўзвялічылі ягонае імя. Са-
праўды, калі гаворка вядзецца пра
мянушкі бегавых коняў, гатунак пі-
ва ці таматаў, турыстычныя фірмы
ці гатэлі з назовам “Рэйтан”, мы
сціпла стаім у баку. Іншая справа,
калі гаворка вядзецца пра творы
мастацтва, якімі моладзь натхня-
лася на здзяйсненні дзеля роднага
краю. (Адзін з нашых артыкулаў у
“К” быў прысвечаны такой тэме.)
Але цяпер хацелася б распавесці
чытачам, як малазямляк Тадэвуша
Рэйтана, наваградзец Адам Міц-
кевіч, ушанаваў памяць вялікага
чалавека ў сваёй творчасці, фак-
тычна змусіўшы замежнікаў год за
годам вучыць яго і сваё імя па шко-
льнай праграме.

Праз два тыдні па стварэнні та-
варыства філаматаў на чужыне
сканаў Тадэвуш Касцюшка. Права-
дыр вызваленчага паўстання 1794
года апошнія гады вёў вельмі сціпла-
е існаванне ў вёсцы Бервіль блізу
знакамітага замка Фантэнбло, дзе
ў той самы час, знявераны і пакіну-
ты, спрабаваў скончыць сваё жыццё
гвалтоўным чынам імператар На-
палеон. Магчыма, таму, што спро-
ба сталася нядулай, за тры гады
да смерці Касцюшка змог убачыць
ліцвінаў і палякаў, якія служылі пры
генеральным штабе напалеонаўска-
скага войска. Сярод першых, ака-
заўся падпалкоўнік Дамінік Рэйтан,
пляменнік Тадэвуша Рэйтана. Пачу-
шы знакамітае і знаёмае прозвіш-
ча, Касцюшка меў доўгую размову
з пляменнікам свайго траюраднага
брата. Так, Тадэвуш Рэйтан ёсць бра-
там Тадэвуша Касцюшкі! Гэты факт
нам нядаўна пашанцавала ўстана-
віць паводле архіўных даных. Уба-
чыць годнага нашчадка свайго вялі-
кага сваяка для Касцюшкі было, як
у змроку пабачыць прамень сонца,
пачуць родную гаворку ці дакра-
нуцца да святой зямлі пілігрыму.

...Звестка пра смерць Касцюшкі
маланкай прыляцела ў Літву і Польш-
чу. З дазволу расійскага імпера-
тара па касцёлах былі наладжаны
ўрачыстыя набажэнствы ля сімва-
лічных трунаў героя. Першыя ўра-
чыстасці адбыліся ў былым Вялікім
Княстве, пазней эстафету перанялі
караняжы (так нашы продкі назы-
валі палякаў). Асаблівы размах ура-
чыстасці набылі ў Вільні. Дзе быў у
той час Адам Міцкевіч, у родным
Наваградку ці ў колішняй сталіцы
княства? Дакладна невядома.

Захавалася цікавае апісанне таго,
як наваградская шляхта ўшанавала
памяць Касцюшкі. Цвет ваяводства

сбраўся ў касцёле францішкан-
цаў (месціца ён побач з сучасным
кразнаўчым музеем, у XIX стагод-
дзі перароблены на праваслаўную
царкву, якой і з’яўляецца ў наш час),
дзе ўсталяваныя памятныя дошкі
героям сойму 1773 года Тадэвушу
Рэйтану, Самуэлю Корсаку, Станісла-
ву Багушэвічу, а таксама Якубу Ясін-
скаму і іншым. Адбылася жалобная
імша, прагучалі прамовы. Потым
былы напалеонаўскі афіцэр (амаль
юнак) Ваурынец Плятар (будучы
муж Марылі Верашчака) прачытаў
верш у гонар Касцюшкі. Спрэчкі,
чый гэты верш (ягоны ці Адама
Міцкевіча), як мне падаецца, вядуцца
і да гэтага часу.

Для нас жа вельмі цікавым і важ-
ным з’яўляецца тое, што у Нава-
градку (а магчыма, і ў іншых гарадах
былога ВКЛ), ужо былі спробы ўве-
кавечыць памяць паслоў-ліцвінаў.
І безумоўна, Міцкевіч, не мог не
чуць і не бачыць гэтага. Дарэчы, бы-
лі такія спробы і пазней, нават у XX
стагоддзі. На жаль, у наш час імёны
згаданай трыяды наваградчанам
незнаёмыя.

Узяты за эпіграф урывак з паэмы
“Бульба” — першая згадка Рэйтана
ў творчасці Міцкевіча. Пачаў ён пі-
саць паэму ў 1819 годзе, але так і не
завяршыў. Чаму? Няма адказу.

дэвуша Рэйтана, бо адна з частак
твора прысвечана знакамітаму на-
ваградцу. Ну а першым біёграфам
лічыцца іншы ліцвін — берасцеец
Юльян Нямцэвіч, які на 20 гадоў
раней за Жавускага апісаў жыццё і
чын героя. Малавядомы факт, але
генрык Жавускі — стрыечны ўнук
Рэйтана, бо ягоны бацька, Адам
Жавускі, вядомы дыпламат, палітык
у свой час выкраў з мэтай ажаницца
дзесцігадоваму Юстыну, дачку Яўхі-
ма Рдултоўскага і Марты-Марыяны
з Рэйтанаў (сястры Тадэвуша). Усё
свае дзяцінства Генрык правёў у
бабкі — у сэрцы старажытнай Літ-
вы — на Наваградчыне, дзе чуў і ба-
чыў рэшткі таго сармацкага вяліка-
літоўскага духа, які пазней і паклаў
на стронкі сваіх твораў.

Літаратуразнаўцы сцвярджаюць,
што ўплыў двух літаратараў быў
узаемны. Міцкевіч натхніў Жавус-
кага пісаць “Гавэнды”, а сам узяў у
Жавускага задуму для “Пана Тадэ-
вуша”. Але пакуль пісалася роўная
“Эліядзе” Гамэра паэма, Міцкевіч
двойчы звярнуўся да вобраза Тадэ-
вуша Рэйтана ў сваіх артыкулах.

Апынуўшыся ў эміграцыі, паэт
наладзіў выпуск газеты “Пілігрым”.
Друкаваліся там і вершы, і артыку-
лы розных аўтараў на актуальныя
тэмы. У маі 1833 года Міцкевіч піша
два артыкулы, даволі рэзкіх павод-
ле свайго тону. Першы меў назву
“Пра апалітычных і...”, дзе Міцкевіч
распавядаў пра людзей, якія ўсяляк
ухіляліся ад удзелу ў палітычным
жыцці краіны, спасылаючыся на
неспрыяльныя таму акалічнасці. У
наступным нумары “Пілігрыма”, у

артыкуле “Пра людзей рассудных
і шалёных”, гаворка ішла пра тых,
хто замест рашучых дзеянняў у вы-
значальны час лічыць за лепшае
разважаць, варта ці няварта да іх
пераходзіць. Як супрацьлегласць
людзям без стрыжня паэт прывёў у
прыклад Тадэвуша Рэйтана. Гэта лю-
дзі, якія атрымалі ад рассудных мя-
нушкі шалёных, але іх, гэтых шалё-
ных, народ назваў вялікімі!

І вось, надышоў 1834 год. Мена-
віта тады, над парыжскім брукам,
загучалі знакамітыя несмяротныя
радкі “Літва, ты як здароў’е тое!” Не
маючы магчымасці і нават надзеі
вярнуцца на Радзіму, Міцкевіч ува-
крашае падзеі мінуўшчыны, нашы
звычаі, жыве ў ілюзорнай краіне,
дзе ўсё да болі знаёмае з дзяцін-
ства...

Вось родны палацык Тадэвуша
Сапліцы, юнака, які вяртаецца з Ві-
льні. І пачынаецца пералік партрэ-
таў на сцэнах:

*Касцюшка тут у прастай
кракаўскай чамары
Аберуч меч дзяржыць,
узняўшы вочы ў хмары.
Вось так ён прысягаў
за родны край любімы
Загінуць ці прагнаць
трох ворагаў радзімы.
Далей сядзіць, апрануты
па-польску, у скрусе
Пан Рэйтан, бо свабоду
край утраціць мусіў,
Трымае востры нож,
накіраваны ў лона,
А перад ім “Федон”
і жыццьяпіс Катона.
Далей Ясінскі, юны
прыгажун схмурнелы,
А поруч Корсак, сябра
неадступны, смелы...
Апошнія, начальнік паўстання*

ў ВКЛ Якуб Ясінскі, а таксама Тадэ-
вуш Корсак, загінулі ў час штурму
войскамі Суворова Прагі, прад-
месця Варшавы. Там яны і пахаван-
ныя ў адной магіле.

Шкада, што Міцкевіч, услед за
традыцыямі рамантызму, спры-
чыніўся да замацавання міфу аб
самагубстве Тадэвуша Рэйтана,
узброіўшы ў творы таго нажом.
Зразумела, што зроблена гэта бы-
ло з найлепшых меркаванняў, бо
сапраўдны герой мусіў памерці
як вікінг, як самурай — са зброяй
у руках. Але адышоў у вечнасць Та-
дэвуш не праз меч, але да апошняй
хвіліны жыцця трымаючы святара
за руку.

Уславіўшы імёны знакамі-
тых ліцвінаў-землякоў, напісаў-
шы паэму “Пан Тадэвуш”, Адам
Міцкевіч замаўчаў. Фактычна,
пасля гэтага твору нічога значна-
га ён так і не напісаў. Творчы
імпэт і энергія былі скіраваныя
на рэальную палітычную бараць-
бу — стварэнне легіёнаў і іншых
справы. Усё гэта, урэшце, пры-
вело да таго, што Адама Міцке-
віча выслалі ў Стамбул, нібыта
пасярэднічаць у спрэчках між
непрымірымі прадстаўнікамі
эміграцыі. І вельмі верагодна,
што там яго атруцілі, бо са сва-
імі чырвонымі рэвалюцыйнымі
поглядамі ён шмат каму быў не-
навісім. Зацікаўленым можна
параіць артыкул гісторыка Паў-
ла Манькоўскага “Ці быў атру-
чаны Адам Міцкевіч?”, з якога
можа даведацца пра акалічнасці
смерці паэта.

Але перад тым, як развітаць
з чытачом, распавядзем яшчэ
трохі пра Міцкевіча і Жавускіх.
Найбольш знакамітымі сёстрамі
Генрыка Жавускага былі Эвеліна
Ганьская і Караліна Сабаньская.
Гісторыя пра тое, як унучка Та-
дэвуша Рэйтана стала каханнем
жыцця знакамітага французскага
пісьменніка Анарэ дэ Бальзака, не
толькі добра вядомая, але нават
зафіксаваная ў кінематографіе.
Калі-небудзь мы распавядзем яе
больш падрабязна, але зараз нашу
цікавасць прыцягвае Караліна Са-
баньская. Доўгі час яна была музай
рускага паэта Аляксандра Пушкіна,
які нават пакінуў на палях сваіх на-
татак яе партрэт. Пасля Караліна
стала натхняць на творчасць Ада-
ма Міцкевіча, пры сустрэчы з якім
Пушкін аднойчы сказаў, прызна-
ючы перавагу генія Міцкевіча над
сваім: “З дарогі двойка, туз ідзе!”.
На што, быццам бы, атрымаў ад-
ка: “Казырная двойка і туза б’е”.

Вось так “парадніліся” Міцке-
вічы і Рэйтаны. Але тое ўжо іншая
гісторыя, якую мы таксама распа-
вядзем іншым разам.

**Зміцер ЮРКЕВІЧ,
архівіст, сябра Арт-суполкі
імя Тадэвуша Рэйтана**

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".

Выставы:

- Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага 2017-га.
- Выстава "Свет нябесны на зямлі" — да 30 студзеня 2017-га.

Выставачны праект памяці Георгія Скрыпнічэнкі "Метамарфозы"

— да 12 снежня.

Выстава твораў Міхаіла Карпука "У кадры і за кадрам" (графіка і сцэнаграфія)

— да 19 снежня.

Выстава жывапісу Натана Воранава "Святло і паветра"

— да 5 снежня.

Інклюзіўны фестываль творчых магчымасцей "АДНОлькаВЫ Я"

— 3 снежня. Пачатак а 12-й.

Цыкл лекцый "Музейныя гісторыі"

— з 7 снежня да 11 студзеня 2017-га (кожную сераду а 19-й, Малая зала).

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі: "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстава мастацкай фатаграфіі Віктара Сядых "Сустрэча з легендай"

— да 7 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Пастаянныя экспазіцыі. Дзіцячая навагодняя праграма "На Каляды ў музей!"

(знаёмства з традыцыйным абрадам калядавання) — 10, 17, 24 снежня і 14 студзеня.

Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляценні і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."

Выставы:

- Выставачны праект

"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля".

■ Выстава "Час цудаў. Зімовыя святы і забавы" — да 28 лютага 2017-га.

Выставачны праект "Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага"

— да 15 студзеня 2017-га.

Выстава "Каханне — гэта палёт"

— да 20 снежня.

Выстава фотаздымкаў Вадзіма Качана "Стары Мінск"

— у галерэі музея.

Акцыя "Вольнае піяніна"

— кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Майстар-клас "Калядныя вянкi"

— 10, 17, 24 і 30 снежня. Пачатак а 17-й.

Казачныя чытанкі ў музеі — 10, 17 і 24 снежня. Пачатак а 17-й.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Выстава "Свет старажытных людзей"

— да 4 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

Пастаянныя экспазіцыі. Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- "Выстава насякомаедных раслін".

Выстава "Шумлівая пярнатая вясёлка"

— да 13 сакавіка 2017-га.

Выстава "На варце. Г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон").

Тэл.: +37529 123 60 53.

Атракцыён "Стужкавы лабірынт"

— да 31 снежня.

Выстава "Сафары парк". МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі: "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

"Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

"Беларуская музычная культура XX ст."

"Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе"

— да 10 снежня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянныя экспазіцыі. Майстар-класы: Дэкупаж

для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Інтэрактыўныя музейныя

заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства"

для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

Выстава твораў пеяярбургскага мастака Віталія Касаткіна "Нафта як мастацтва"

— да 11 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя: "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха"

— да 11 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

Пастаянныя экспазіцыі. Выстава "На мой кліч вечавы..."

прысвечаная жыццю і творчасці Янкі Купалы ў перадавенны час і ў першыя гады Вялікай Айчыннай вайны, — да 2 студзеня 2017-га.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль Пастаянныя экспазіцыі. Выстава "Спадчына Святой Еўфрасінні Полацкай"

— да 15 студзеня 2017-га. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

"INSPIRATION"

Марыны Канавалавай — да 3 снежня.

Ратуша Пастаянныя экспазіцыі.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

Пастаянныя экспазіцыі. Выстава "На варце. 3 гісторыі формы СССР"

— да 15 студзеня 2017-га.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі: "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".

Тэатралізаваная экскурсія па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

Музейна-педагагічны праект "Крочым у школу разам з Коласам".

Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

Акцыі: "Самы лепшы дзень"

(дзень нараджэння ў музеі).

Вішаванне ад музея, фотасесія "У дзень выселля — у музей!".

■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянныя экспазіцыя

"Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык"

, галаграфічным тэатрам.

Акцыі:

Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя: "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

Выстава "ROBO ART"

(футурыстычныя мадэлі робатаў, зброі, аўтамабіляў і касмічнай тэхнікі, выкананыя ў выглядзе дызайнерскіх твораў ручной работы) — да 29 студзеня 2017-га.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: "Мастак. Грамадзянін. Герой".

Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

"Мінск губернскай Шляхецкай побыт".

Выстава жывапісу Віктара Нямцова "Млын часу" — да 11 снежня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя: "Кола часу"

— прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

Выстава "Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"

(мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"

(пастаянныя экспазіцыі па гісторыі гужавага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выстава скульптуры Ігара Засімовіча "Неба і зямля"

— да 11 снежня.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

Выстава "Па слядах мамантаў"

— да 15 студзеня 2017-га.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:

"Культавыя прадметы"

("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

"Чырвоная гасцёўня".

"Зала ўрачыстых прыёмаў".

"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"

(археалагічная экспазіцыя).

"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."

"Свет прыроды"

(выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"

Выставы: "Выстава "Прыстанак міласэрнасці. Мастацтва тыбецкага будызму"

са збору Дзяржаўнага Эрмітажа — да 30 студзеня 2017-га.

Персанальная фотавыстава Юрыя Бірукова "Бласлаўлёная зямля. Падарожжа па будысцкіх месцах"

— да 22 студзеня 2017-га.

Выстава "Прыватная калекцыя" Кацярыны Раждэсцвенскай (Масква)

— да 15 студзеня 2017-га.

Выстава фотаздымкаў пачатку XX стагоддзя з відамі парку і інтэр'ераў палаца Паскевічаў

"Сведкі палацавай эпохі"

— да 22 студзеня 2017-га. Вежа палаца

Экспазіцыя: "Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы".

Выставы: Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Палянкова.

Выстава "Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож"

</